

14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri  
Book of Proceeding 14<sup>th</sup> International Congress on Social Studies with Recent Researches

كتاب المتون الكاملة للمؤتمر الدولي الرابع عشر للدراسات الاجتماعية والتاريخية والقانونية



Editörler - المحررين - Editors

*Prof. Dr. Hatem Fahd Hno*

*Prof. Dr. Ömer Bozkurt*

*Dr. Sid Ahmed Soufiane*



Dördüncü Cilt

المجلد الرابع

Volume IV



**ISBN:** 978-605-74907-8-0

**Yayımlanma İzin Tarihi:** 11.10.2021

**Yayımlanma Tarihi:** 15.12.2021

**Yayınevi:** Recent Academic Studies

*14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri*  
*Book of Proceeding 14<sup>th</sup> International Congress on Social Studies with Recent Researches*  
*كتاب المتون الكاملة للمؤتمر الدولي الرابع عشر للدراسات الاجتماعية والتاريخية والقانونية*

**Editörler:** *Hatem Fahd Hno, Ömer Bozkurt, Sid Ahmed Soufiane*

**Yayıncılık Sertifika No:** 49062

**Genel Yayın Yönetmeni:** *Hasan BASKIN*

**Kapak Resmi:**

**KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI**

*1. Basım, Elektronik Kitap (Çevrim içi / Web tabanlı)*

*210 x 297 mm*

*Kaynakça var, dizin yok.*

*ISBN 978-605-74907-8-0*

*1. Sosyal Bilimler 2. Kongreler ve toplantılar 3. Tam Metinler*

*PDF yayın*

**Yayımlanma adresi:** <https://www.recentsocialstudies.org/tr/>

## Recent Academic Studies

Yeni Pazar Mh. Ali Okumuş Cad. Mevlana Sitesi A Blok – Çayeli / Rize

### Kongre Onursal Başkanları

Prof. Dr. İbrahim Özcoşar - Mardin Artuklu Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Aqeel Yahya Alaraji - University of Al-Hamdaniya Rektörü

### Düzenleme Kurulu

#### Düzenleme Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Ömer Bozkurt – Mardin Artuklu Üniversitesi

#### Düzenleme Kurulu Üyeleri

Prof. Dr. Hatem Fahad Hno - University of Mosul (Irak)

Doç. Dr. İzzet Karakulak - Mardin Artuklu Üniversitesi

Dr. Said Assil -Regional Center for Education and Training Professions – Fas

Dr. Sid Ahmed Soufiane - Annaba University (Algeria)

### Bilim ve Değerlendirme Kurulu

Prof. Dr. Aykut Gül  
Çukurova Üniversitesi

Prof. Dr. M.Zeki Duman  
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Prof. Dr. Coşkun Karaca  
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Prof. Dr. Seçkin Gönen  
Dokuz Eylül Üniversitesi

Prof. Dr. Hasan Vural  
Bursa Uludağ Üniversitesi

Prof. Dr. Şinasi Akdemir  
Çukurova Üniversitesi

Prof. Dr. Hatice Palaz Erdemir  
Manisa Celal Bayar Üniversitesi

Prof. Dr. Yüksel Kaştan  
Akdeniz Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Yılmaz  
Ordu Üniversitesi

Doç. Dr. Abdullah Burhan Bahçe  
Dumlupınar Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa Bekmezci  
Toros Üniversitesi

Doç. Dr. Aysen Temel Eginli  
Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Önder Kutlu  
Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi

Doç. Dr. Azhaar Kazy Muter  
University of Diyala - Iraq

Prof. Dr. Özcan Karahan  
Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi

Doç. Dr. Basman Nawaf Fathi  
University of Buraimi - Oman

Doç. Dr. Cahit Aslan  
Çukurova Üniversitesi

Doç. Dr. Ender Durualp  
Ankara Üniversitesi

Doç. Dr. Erdoğan Köycü  
Bartın Üniversitesi

Doç. Dr. Erkan Arı  
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

Doç. Dr. Güler Tozkoparan  
Dokuz Eylül Üniversitesi

Doç. Dr. H. Burçin Henden Şolt Zonguldak  
Bülent Ecevit Üniversitesi

Doç. Dr. Hanaa Salim Dayhei  
University of Mosul - Iraq

Prof. Dr. Hatem Fahad Hanoo  
University of Mosul - Iraq

Doç. Dr. İsmail Sevinç  
Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi

Doç. Dr. Kifah Abbas Ramadan  
University of Mosul - Iraq

Doç. Dr. Kübra Önder  
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Doç. Dr. Murat Güreşçi  
Giresun Üniversitesi

Doç. Dr. Murat Koçyiğit Konya Necmettin  
Erbakan Üniversitesi

Doç. Dr. Musa Öztürk  
Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi

Doç. Dr. Mustafa Kocaoğlu  
Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi

Doç. Dr. Nadia Khairuldeen Azeez  
University of Mosul - Iraq

Doç. Dr. Nurhan Aydın  
Kafkas Üniversitesi

Doç. Dr. Özkan Bilgili  
İzmir Demokrasi Üniversitesi

Doç. Dr. Serdar Ünal  
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Doç. Dr. Umut Burak Geyikçi  
Manisa Celal Bayar Üniversitesi

Doç. Dr. Ümit Sormaz  
Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi

Dr. Abdullah Balcioğulları  
Çukurova Üniversitesi

Dr. Ahmad Mahmoud Kaadan Alqasemi  
Academy College Education - Palestine

Dr. Ahmet İhsan Aytek  
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Dr. Ali İhsan Özeroğlu  
İstanbul Rumeli Üniversitesi

Dr. Ali Najem Abdllah  
University of Baghdad - Iraq

Dr. Aydın Ünal  
Kırklareli Üniversitesi

Dr. Baidaa Abdlui Jawed Muhammad Tawfiq  
University of Mosul - Iraq

Dr. Birnaz Er  
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

Dr. Çiğdem Çakır  
Gaziantep Üniversitesi

Dr. Deniz Macit  
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi

Dr. Djamel Benmerar  
University of Djilali Bounaama Khemis Miliana  
- Algeria

Dr. Djouher Belhanafi  
University of Mascara - Algeria

Dr. Esra Özkan Pir Erzincan Binali Yıldırım  
Üniversitesi

Dr. Evrim Derinözlü

Dr. Ezgi Seçkiner  
Bingöl Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

Dr. Fatih Akbayır  
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

Dr. Fatma Yılmaz Erzincan Binali Yıldırım  
Üniversitesi

Dr. Ferhat Bitlisli  
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Dr. Fetullah Battal  
Bayburt Üniversitesi

Dr. Gizem Özgürel  
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Gözde Ertürk  
Aksaray Üniversitesi

Dr. Gülümsel Durhan  
Muş Alparslan Üniversitesi

Dr. Hünkar Güler  
Ömer Halisdemir Üniversitesi

Dr. Hüseyin Okur  
Kocaeli Üniversitesi

Dr. İdris Turan  
Hakkâri Üniversitesi

Dr. İlkim Markoc  
Yıldız Teknik Üniversitesi

Dr. İsa Altınışık  
Selçuk Üniversitesi

Dr. Kenan Orçanlı  
Toros Üniversitesi

Dr. Kurtuluş Merdan  
Gümüşhane Üniversitesi

Dr. Liqaa Khalil Ismail Yahya Nineveh  
Education Directorate - Iraq

Dr. Majed Abdel Aziz Al-Khawaja  
Former Director Of Admissions and Student  
Affairs / Academic And Journalist - Jordon

Dr. Mayyadah Qais Ramadhan  
University of Basra - Iraq  
Dr. Mehmet Kırloğlu  
Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi

Dr. Murat Kemal Keleş  
Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi

Dr. Mustafa İyibildiren  
Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi

Dr. Mutlu Yoruldu  
Balıkesir Üniversitesi

Dr. Nadia Masoud Sharif  
University of Mosul - Iraq

Dr. Ozan Selçuk  
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Dr. Önder A. Afşar  
Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi

Dr. Öner Gümüş  
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

Dr. Raghad Abdulkareem Ahmed  
University of Mosul - Iraq

Dr. Rana Abdlmunem Yahya Hamu  
University of Mosul - Iraq

Dr. Rana Salim Mohammad  
University of Mosul - Iraq

Dr. Raziye Aksu  
Akdeniz Üniversitesi

Dr. Reyhan Rafet Can  
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi

Dr. Ruhan İri  
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

Dr. Saja Kahtan Mohammed  
University of Mosul - Iraq

Dr. Seemaa Faisal Mohammd  
University of Mosul - Iraq

Dr. Suzan Urgan  
Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Dr. Touhami Bachir Ahmed Draia  
University - Algeria

Dr. Vahit Çalışır  
İskenderun Teknik Üniversitesi

Dr. Wathiqa Hazim Jasim  
Nineveh Education Directorate - Iraq

Dr. Yasin Akyıldız  
Kırklareli Üniversitesi

Dr. Yaşar Yeşilyurt  
Samsun Üniversitesi

Dr. Yenal Yağmur  
Siirt Üniversitesi

Dr. Z. Burcu Şahin  
Gelişim Üniversitesi

Dr. Zahra Kasse Moulay Ismail  
University - Morocco

Dr. Zuhâl Karakayacı  
Selçuk Üniversitesi

Öğr. Gör. Zeynep Çınar  
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

**Sekreteryâ**

Ar. Gör. Kevser Yılmaz  
Dokuz Eylül Üniversitesi

## ÖN SÖZ

14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi, 29-31 Ekim 2021 tarihlerinde Antalya’da gerçekleşti. Bu kongre, Saygın Bilim Derneği’nin (Saybilder) organizasyonunda ve Mardin Artuklu Üniversitesi ile University of Al-Hamdaniya’nın (Irak) ilmi desteği ile düzenlenmiştir. Kongrede şu davetli konuşmacılar birer akademik sunum gerçekleştirdiler:

Konuşmacı	Bildiri Adı	Kurumu	Ülkesi
Prof. Dr. Salah Muhamad Husayn Alfiqia	التعليم والصحافة في ليبيا خلال العهد العثماني 1551. 1911 م	Al-Mergib University	Libya
Dr. Muhamad Kilati	L’abus de Biens Sociaux	Chouaïb Doukkali University	Fas
Dr. Nabil Ben Abdellatif	عالم الاجتماع ابن خلدون بعيون غربية	University of Tunis	Tunus
Dr. İbrahim Muhamad Hasan	ضرورة نشر الثقافة الإسلامية	University of Maiduguri	Nijerya
Dr. Mahmud Ali Aleumari	أثر الالتزام بالواجبات الزوجية المشتركة في استقرار الأسرة وسعادتها	The World Islamic Sciences and Education University	Ürdün
Dr. Touhami Bachir	كيف أسهمت بريطانيا في صدور فرمان الإصلاحات لسنة 1856؟ وما كان مصير هذا فرمان؟	Ahmed Draia University	Cezayir
Prof. Dr. C. Uğur Özgöker	İslam Coğrafyasında Ekonomik ve Sosyal Entegrasyon	Arel Üniversitesi	Türkiye

Aynı zamanda Türkçe, İngilizce ve Arapça duyurular yapılarak bilim insanlarına çağrıda bulunulmuştur. Bu çağrılar sonrasında Türkiye’den 78, yurtdışından (Cezayir, Fas, Filistin, Hindistan, Irak, Katar, Libya, Malezya, Mısır, Nijerya, Suudi Arabistan, Tunus, Umman, Ürdün, Yemen vb.) da 84 olmak üzere toplam 162 bildiri hakem ve değerlendirme kurulunun onayını alarak programa dâhil edilmiştir.

Kongrede sunulan bu bildirilerin milletimize, insanlığa ve bilgiyle amel edenlere faydalı olmasını diliyorum.

Prof. Dr. Ömer Bozkurt

Düzenleme Kurulu Başkanı

## İçindekiler - المحتويات - Contents

HALK SAĞLIĞI MERKEZİ'NE BAŞVURAN VATANDAŞLARIN AKILCI İLAÇ KULLANIM DAVRANIŞLARI..	1011
REKLAM VE REKLAM TEORİSİ HAKKINDA BİR İNCELEME 2021 .....	1022
ÖRGÜTSEL KÖRLÜK KAVRAMININ İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ .....	1031
ÇOCUK OYUN PARKLARININ ANNELERİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	1047
TÜRKİYE'DE FOSİL YAKITLARIN NEDEN OLDUĞU DIŞSAL MALİYETLERİN ANALİZİ .....	1056
SİVAS ŞEHİRİ ELEKTRİK ARZINDA SIFIR KARBON HEDEFİNE ULAŞILMASI DURUMUNDA SAĞLANACAK EKONOMİK VE ÇEVRESEL KAZANÇLAR .....	1066
ÇİFTÇİLERİN KREDİ KULLANIMLARINA ETKİ EDEN FAKTÖRLER: ADANA İLİ KARAİSALI İLÇESİ ÖRNEĞİ .....	1076
GÜNEŞ ENERJİSİNDEN DAĞINIK ELEKTRİK ÜRETİMİ İÇİN FATORALANDIRMA YÖNTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI .....	1092
DAĞINIK ELEKTRİK ÜRETİM SİSTEMLERİNİN ŞEBEKE VE PİYASA ENTEGRASYONU .....	1101
AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜK ENDEKSİ ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE'NİN E7 ÜLKELERİ İÇERİSİNDEKİ ULUSLARARASI REKABET GÜCÜ: SON 10 YILDA TÜRKİYE İHRACATINDA EN FAZLA PAYA SAHİP OLAN İLK BEŞ FASIL ÜZERİNE BİR İNCELEME .....	1111
LİDERLİĞE İLGI ÖLÇEĞİNİN TÜRK KÜLTÜRÜNEUYARLANMASI: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI .....	1123
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULUNDA ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN ATILGANLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ .....	1130
ALMANYA'DA E-TİCARET .....	1137
BÜTÜNLEŞİK ÜRÜN-SÜREÇ TASARIMI VE IPMS MODELİ.....	1144
CONSTRUCTING EVERYDAY LIFE THROUGH VALUES: SOCIAL CONFLICT, CONSENSUS CULTURE AND CONTEXT PARTNERSHIP .....	1158
COVID-19 SALGINI VE DİJİTAL TOPLUMSAL CİNSİYET UÇURUMU.....	1166
PARASAL AKTARIM MEKANİZMASINDA BANKA KREDİ KANALI: KURAM VE İDEAL İŞLEYİŞİ AÇISINDAN BİR İNCELEME .....	1172
TÜRKİYE'DE HAVALİMANI TERMİNAL İŞLETMECİLİĞİ BAĞLAMINDA COVID-19 VE POST COVID-19 SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ .....	1181
İNSANSIZ HAVA ARAÇLARININ (İHA) SİVİL KULLANIMI VE FİLO SAHİBİ İŞLETMELER AÇISINDAN STRATEJİK ÖNEMİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA .....	1189
SPOR BİLİMLER FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN YEME FARKINDALIK DURUMLARININ İNCELENMESİ. ....	1196
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SPOR FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ .....	1203
COVID-19 PANDEMİSİ VE ULAŞTIRMA SEKTÖRÜ: AFRIKA KITASINDA ALINAN ÖNLEMLERİN İNCELENMESİ VE İYİLEŞTİRME ÖNERİLERİ .....	1212
DERİNLEŞEN BİLGİ ÇAĞI İLE BİRLİKTE YÖNETİMİN DOĞASINDA DEĞİŞİM BEKLENTİSİ: SİBEROKRASİ .....	1227
DİJİTALLEŞMENİN ÖRGÜT KÜLTÜRÜ VE İŞ BİRLİĞİNE ETKİSİ.....	1235



14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

TÜRKİYE’DE MÜLKİ İDARE’NİN SORUNLARINI FARKLI BİR YOLDAN TESPİT ETMEK: 2002 TARİHLİ MÜLKİ İDARE ŞURASI İHTİSAS KOMİSYON RAPORLARI VE 2019 TARİHLİ MÜLKİ İDARE ÇALIŞTAYI RAPORU ÜZERİNE BİR İNCELEME .....	1247
SANAL KAYTARMA DAVRANIŞININ DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ .....	1261
KABİN EKİBİNİN COVID 19 KAYGILARININ SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE FARKLILAŞMASI .....	1285
MODA ENDÜSTRİSİNDE KALİTE FONKSİYON GÖÇERİMİ YÖNTEMİ İLE MARKA EVİ KURULUMU .....	1296
COVID’19 PERSPEKTİFİNDEN İNSAN KAYNAKLARI UYGULAMALARINDA KRİZ YÖNETİMİ: BİR GIDA İŞLETMESİ ÖRNEĞİ.....	1317
KORONAVİRÜS VE SANAT: GÜZEL SANATLAR MÜZELERİNİN PANDEMİYLE MÜCADELESİ .....	1338
MEHMET ZİHNÎ EFENDİ’NİN HAYATI ESERLERİ VE “Nİ’MET-İ İSLÂM” ADLI ESERİNİN NAMAZ BÖLÜMÜNDEKİ HADİS KAYNAKLARI ÜZERİNE BAZI MÜLÂHAZALAR .....	1357
MEMORIES' MEDIATOR EFFECT ON THE RELATIONSHIP BETWEEN CULTURAL ATTRACTIVENESS AND DESTINATION LOYALTY.....	1368
PROF. DR. TALAT KOÇYİĞİT’İN HADİS VE SÜNNET ÜZERİNE BAZI GÖRÜŞLERİ .....	1374
NEW TYPES OF OVERT AND IMPLICIT DISCRIMINATIONS IN DIGITAL-BASED SOCIAL INTERACTION SPACES.....	1392
BİR YEREL YÖNETİM BİRİMİ OLAN İL ÖZEL İDARESİNİN BİLİNİRLİĞİ: ÇORUM İL ÖRNEĞİ.....	1399
ISPARTA SÜLEYMAN DEMİREL HAVALİMANI’NIN CILOS-WASPAS BÜTÜNLEŞİK YAKLAŞIMIYLA YILLARA GÖRE PERFORMANSININ DEĞERLENDİRİLMESİ .....	1415
SİVİL HAVACILIKTA UÇAK KAZALARININ ANALİZİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ .....	1430
STUDY OF FACTORS FOR CONVERSION TO ORGANIC FARMING IN TURKEY .....	1444
TÜRKİYE’DE ARICILIK ÜRÜNLERİNİN ÜRETİM MİKTARI VE DIŞ TİCARET AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ .....	1452
TARIMSAL KURULUŞ VE ORGANİZASYONLARIN ÇİFTÇİ GÖZÜYLE DEĞERLENDİRİLMESİ .....	1463
THE EFFECT OF REGRET ON CONSUMER-BRAND IDENTIFICATION: COUNTRY OF ORIGIN AS A MODERATOR .....	1483
TÜRK KOOPERATİFÇİLİĞİNDE BAZI BAŞARILI UYGULAMALAR ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME .....	1490
SPOR ENDÜSTRİSİ ÇERÇEVESİNDE STADYUM DOLULUK ORANLARINI ARTIRMANIN YOLLARI .....	1504
ORDU BELEDİYESİ’NİN, ORDU BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ’NE DÖNÜŞME SÜRECİ .....	1514
COVID 19 KAYNAKLI PANDEMİ SÜRECİNDE SOSYAL BELEDİyecİLİK: İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ .....	1529
COVID-19 VE İNSAN YAŞAMINDAKİ DEĞİŞİKLİKLERE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA .....	1548

14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

**PROF. DR. TALAT KOÇYİĞİT'İN HADİS VE SÜNNET ÜZERİNE BAZI GÖRÜŞLERİ**

Doç. Dr. Erdoğan KÖYÇÜ

Bartın Üniversitesi, Orcid: 0000-0003-4555-4552

**Özet**

Talat Koçyiğit, 1927 yılında doğmuş, ilkokul, ortaokul ve lise öğrenimini Uşak'ta tamamlamıştır. Liseden mezun olunca kendi isteğiyle kayıt yaptırdığı Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden kaydını sildirip yeni açılan Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne kaydını yaptırmış, Prof. Muhammed Tayyip Okiç'ten (ö. 1977) Tefsir ve Hadis konularında istifade etmiştir. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezuniyetinden sonra Prof. Muhammed Tayyip Okiç'in asistanı olmuştur. 1957'de "Hadislerin Toplanması ve Yazı İle Tespiti" adlı doktora tezini tamamlamış, "Hadis" alanını seçmesinde hem Prof. Dr. Muhammed Tayyip Okiç hem de Prof. Dr. Fuat Sezgin'in büyük katkısı olmuştur. 1967 yılında doçent, 1975 yılında profesör olmuştur. Lisans, yüksek lisans ve doktora seviyelerinde pek çok talebeye hocalık yapmış olan Prof. Dr. Talat Koçyiğit 18 Nisan 2011 tarihinde Ankara'da vefat etmiştir.

Akademik seviyede ilk *Hadis Usûlü* ve *Hadis Tarihi* eserlerini telif etmiş olan Prof. Dr. Talat Koçyiğit'in *Hadis Istılahları*, *Arapça Metin Türkçe Metin ve Açıklamalarıyla Tercüman Hadis-i Şerif Külliyyâtı-1*, *Hadisçilerle Kelâmcılar Arasındaki Münâkaşalar*, *Kur'ân ve Hadiste Ru'yet Meselesi*, *Kur'ân-ı Kerîm Meâl ve Tefsîri*, *Kur'ân-ı Kerîm Meâli*, *Hadislerin Toplanması ve Yazı ile Tespiti*, *Makaleler*, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, *Hutbeler Sohbetler Va'z ve Nasihatlar*, *Sahâbiler Ansiklopedisi*, *Hadislerin Işığında İman İbadet Ahlâk* eserleri ve komisyonla birlikte telif ettikleri *Din Bilgisi*, *Ortaokul 1*, *Din Bilgisi*, *Ortaokul 3*, *İmam Hatip Liseleri İçin Hadis 11*, *İmam Hatip Liseleri İçin Hadis 10*, *Sınıf*, *İmam Hatip Liseleri İçin Hadis 12*, *Sınıf* adlı ders kitapları da telif etmiştir. Talat Koçyiğit'in Ebû'l-Hasan el-Eş'arî ve Bir Risâlesi, İslâm Hadisinde İsnâd ve Hadis Râvîlerinin Cerhi, Kitap ve Sünnet'te Nesh Meselesi, Âhâd Haberlerin Değeri, I. Goldziher'in Hadisle İlgili Bazı Görüşlerinin Tahlîl ve Tenkidi, Mevzû Hadislerin Zuhûru, Cehmiyye (Mu'tezile) de Akılcılık, Memleketimizde Hıristiyanlık Propagandası, İlmü Usûlî'l-Hadis veya İlmü Mustalahî'l-Hadis, Günahkâr Mü'minler, Hac ve Faziletleri, Hadisler Arasında Tenâkuz Meselesi-Muhtelifu'l-Hadis, Oruç ve Faziletleri, Peygamberimiz ve Sünnetinin Teşriî Değeri, Şeytan Mantığı ve Namaz, İmâm Buhârî ve "el-Câmiu's-Sahîh'i, Hareketlerin Ölçüsü Niyetlerdir, Peygamberimiz'in (s.a.s) Ahlâkı Kur'ân İdi, İslâm'a Açılan Anadolu Kapısı: Malazgirt, İbn Şihâb ez-Zuhrî (50-124 h.), Hazreti İbrâhîm ve Menâsik-i Hacc'ın Mâhiyeti, Kasten Adam Öldürmenin Dindeki Hükmü, Cennet Mü'minlerin Tekelindedir adları altında bazı makaleler de telif etmiştir. Talat Koçyiğit, *Ahmed b. Hanbel'in Kitabı'l-İlel ve Ma'rifetu'r-Ricâl* adlı eserini Prof. Dr. İsmail Cerrahoğlu ile tahkik etmiştir. *Sahîh-i Müslim Nüshalarının Rivâyeti*, *Sünen-i Ebû Dâvûd Nüshalarının Rivâyeti*, *İbn İshâk'ın İsnâd Kullanışı-I*, *Hasen Hadislerin Çeşitleri*, Prof. Dr. Muhammed Hamîdullah'ın *Hemmâm İbn Munebbih'in Sahîfesi*, İbn Hacer el-Askalânî'nin *Hadis Istılahları Hakkında Nuhbetu'l-Fiker Şerhi (Nuzhetu'n-Nazar fi Tavzîhi Nuhbeti'l-Fiker)* *İslam Teşriî Tarihi*, *Abdulvahhâb Hallâf'ın İslam Teşriî Tarihi*, Tefvîk el-Hakîm'in *Ashâb-ı Kehf* adlı eserlerinin çevirileri de vardır. Ahmet Hamdi Akseki'nin *Askere Din Kitabı* adı kitabını da sadeleştirerek neşretmiştir.

Prof. Dr. Talat Koçyiğit'in Hadis ve Sünnet'in Sahâbe döneminde hıfz ve kitâbeti, Sünnetin İslâm Teşriindeki yeri, Tâbiîn ve Tebeu't-Tâbiîn döneminde tedvîni, tasnîfine dair bazı özgün görüşlerini eserlerine derç ettiğini görüyoruz.

**Anahtar Kelimeler:** Sünnet, Hadis, Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Talat Koçyiğit.

#### 14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

##### 1. Hayatı

Talat Koçyiğit, öğrencileri Prof. Dr. Mehmet Emin Özafşar, Prof. Dr. Ali Dere ve Prof. Dr. Bünyamin Erul ile yaptığı söyleşide kendisini şöyle tanıtmıştır: “Uşak’ta doğdum. Doğum tarihim, 3 Ağustos 1927. Ailem Uşak’ın merkezinde idi. Biz Uşak’ta Kadıköylüler olarak tanınırız. Kadıköy, şimdi Denizli’nin Sarayköy ilçesine bağlıdır ve İstanbul’un Kadıköy’ü ile karıştığı için ismi sonradan Babadağ olarak değiştirildi. İlkokulu Gazi İlkokulu’nda okudum. Ortaokulu ve liseyi de yine Uşak’ta tamamladım.”<sup>1</sup>

Talat Koçyiğit, İlkokula başlayışını ve temel dinî bilgiler eğitimini alışı da şöyle açıklamıştır: “Dedem Hafız Süleyman Efendi, Arapçaya vâkıf bir kimseydi; tahsili yoktu biraz medrese tahsili ve okumuşluğu vardı. Babam da onun yanında yetişmiş, medresede okumuş; onun da Arapça bilgisi vardı. Hatta babam, medresede okurken Fransızca da görmüş. Ben ortaokula başladığımda ilk Fransızca dersimi babamdan almıştım. İlkokula gittiğim sıralarda Kur’ân-ı Kerîm öğrenmiştim ancak Arapça öğrenmemiştim. Oyun oynadığımız vakitler, dedem yahut babam: “Haydi Talat, gel bakalım!” diye seslenirlerdi; bu, artık okuma vakti gelmiş demektir. İşte Kur’ân’ı öğrenmeye böyle başladık. 1927 doğumlu olduğuma göre, sene 1934 falan idi. Kur’ân okumaya başladıktan sonra, kaç kere hatmettiğimi tam olarak hatırlamıyorum. Dedem ve babam yalnız bana Kur’ân öğretmediler; mahalleden de bazı çocuklar, kız-erkek eve gelir ve okurlardı. Sonra lisede iken hocalar artık benim bu sahaya merakımı öğrenmişlerdi. Bir duvar gazetesi de çıkartılırdı lisede iken. Duvar gazetesine bir gün, babamdan öğrendiğim Osmanlıca bir ibareyi yazdım. Bu garip bir ibare idi; eski medreselerde basit ibare ile Türkçe konuşmak yadırganırmış sonra bunu hocalar yasaklamışlar. Bunun bir hikâyesi de var: Hoca ön tarafta yerde oturuyor; başında da ince tülbenkten bir sarık. Herhalde bir kış günü olsa gerek; daha önceden bir mangal yakılmış ve hocanın yanına bırakılmış. Hoca sıcaktan uyuyuvermiş. Kömürler yeni yanmaya başlayacak olmuş ki, bir kıvılcım hocanın kavuğuna sıçramış. Sarık, ince tülbenkten olduğu için, başlamış yanmaya. Çocukları almış bir telaş; hocayı nasıl uyandıracaklar? “Sarığınız yanıyor.” deseler, basit bir ibare kullanmış olacaklar; hocanın canı sıkılacak, kızacak belki... Talebenin biri düşünmüş taşınmış ve şöyle demiş: “Ey üstâd-ı bâ kemâl ve ey hâce-i zî me’âl! Şu şâkird-i pür kılâl şu vechile arz-ı makâl ve keşf-i mâ fî’l-bâl eyler ki, derûn-i cehennem, makrûn-ı kubbe-yi hammâm misâli âteş-i tîz-i işti’âl ile bu mangal-i bî-vebâlden bir şîrâre-i câbik-i reftâr cenâb-ı kavuklarına pürtâb-ı firâr eyleyip...” dediği sırada hoca meseleyi anlamış. Kavuğu başından atmış ama başında kavuk diye bir şey zaten kalmamış, yanmış. Ben, bu hikâyeyi duvar gazetesine yazdım altına da bir not düştim: “Yukarıdaki bu ibareyi gazeteye yazanlar dikkat etsinler ve yeni bir dil meydana getirmesinler.” Böyle bir not okul müdürünü, Edebiyat hocasını memnun etmiş. Ne güzel yazmışsın dediler.”<sup>2</sup>

Talat Koçyiğit, liseden mezun olunca kendi isteğiyle kayıt yaptırdığı Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi’nden kaydını sildirip yeni açılan Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’ne kaydını yaptırmıştır.<sup>3</sup> Burada Prof. Muhammed Tayyip Okiç’ten Tefsîr ve Hadîs konularında istifade

<sup>1</sup> Özafşar, Mehmet Emin v. dğr., “Prof. Dr. Talât Koçyiğit ile Söyleşi”, Diyanet Aylık Dergi, 2011, sy. 245, s. 39.

<sup>2</sup> Özafşar, Mehmet Emin v. dğr., “Prof. Dr. Talât Koçyiğit ile Söyleşi”, Diyanet Aylık Dergi, 2011, sy. 245, s. 40.

<sup>3</sup> “Liseden mezun olduğumda İlahiyat Fakültesi olsaydı, İlahiyat’a kayıt için gelirdim. Ancak, o zamanlar İlahiyat Fakültesi olmadığı için böyle bir şansım da yoktu. Ben, 1949’da mezun oldum. İlahiyat yeni açılmıştı ancak müstakil binası henüz yoktu, ders verilmiyordu. Evraklarımla doğrudan doğruya Tıp Fakültesi’ne geldim. Kayıtlarımı yaptırdım ve Uşak’a döndüm... Aradan kaç gün geçti bilmiyorum, Ulus gazetesinde Tıp Fakültesi’ne kabul edilenlerin listesini gördüm. Baktım, benim ismim de listede. Ondan sonra gene bir gazetede İlahiyat Fakültesi’nin açıldığı ve öğrenci kaydına başlandığı haberini gördüm. Bu haberi görünce benim düşüncem değişti tekrar Ankara’ya geldim. Tabii ailemin bundan haberi var, ben ne istersem ona “pekiyi” diyorlar. Geldim, Tıp Fakültesi’nden evrakımı geri aldım ve ilk seneler İlahiyat Fakültesi sekreterliği yapan Şükrü (Tolun) Bey’e evrakımı

#### 14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

etti.1957 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Mezuniyetinden sonra da Prof. Muhammed Tayyip Okiç'in asistanı oldu. 1957'de "Hadislerin Toplanması ve Yazıyla Tespiti" ne dair doktora tezini tamamladı. "Hadis" alanını seçmesinde hem Prof. Dr. Muhammed Tayyip Okiç'in hem de o zamanlar Ankara İlahiyat Fakültesi'nde bulunan Doç. Dr. Fuat Sezgin'in büyük katkısı oldu. 1949 yılında mezun olduğu fakültede araştırma görevliliğine başlayan Talat Koçyiğit, doktorasını bitirdikten sonra öğretim üyeliğine atandı. 1967 yılında doçentliğe, 1975 yılında profesörlüğe yükseldi.<sup>4</sup>

1957-1958 yıllarında Bağdat'a gitti ve orada 6-7 ay kaldı. 1963'te Tunus'a gitti ve orada 20 ay kaldı. Daha sonra Fransızcasını geliştirmek üzere 1972 yılında bir yıllığına Fransa'ya gitti. 1980'li yıllarda 12 haftalığına Rusya (Azarbeycan, Özbekistan vb.), Mısır ve İngiltere'ye gitti. 1984'te hac, 1987'de ise umre yaptı. 1994 yılında yaş haddinden emekli oldu. 1982-1985 yılları arasında dekanlık yaptı. Aslında idarecilik onun yapısına hiç uygun değildi. 1982 yılında ilk enfarktüsü geçirdi ve hastanede üç hafta kaldı.<sup>5</sup>

Görevine ve derslerine çok bağlı olan hocamızın akademik hayatı, İlahiyat Fakültesi, evindeki kitapları ve öğrencileri arasında geçti. Evi ile fakülte arasını yürüyerek gider gelirdi. Oldukça sade sayılabilecek bir hayatı vardı. Mütevazı bir kişiliğe sahipti. Yıllarca öğle yemeği yerine bir simit ile çay içmek adeta onun sünneti haline gelmişti. 18 Nisan 2011 tarihinde Ankara'da vefat etti. 20 Nisan 2011 Çarşamba günü saat 11.30'da A.Ü. İlahiyat Fakültesine getirilmiş ardından Hacı Bayram Veli Camiinde kılınan öğle namazına müteakiben Cebeci Asri Mezarlığına defnedilmiştir.<sup>6</sup> Ailesi, vefatından sonra eserlerini Uşak Üniversitesi İslami İlimler Fakültesine bağışlamıştır.

#### **2.Eserleri**

Hadis alanında birçok ilke imza atan Koçyiğit'in, 19 ilmî makale, dokuz ansiklopedi maddesinin yanı sıra, tercüme, tahkik, sadeleştirme ve komisyon üyesi olarak telif ettiği 22 eseri vardır. Ülkemizde hadis alanının öncülerinden sayılan Koçyiğit, bu ilim dalının gelişerek bugünlere gelmesine büyük katkı sağlamıştır.<sup>7</sup>

teslim edip kaydımı yaptırdım." Özafşar, Mehmet Emin v. dğr., "Prof. Dr. Talât Koçyiğit ile Söyleşi", Diyanet Aylık Dergi, 2011, sy. 245, s. 40.

<sup>4</sup> Erul, Bünyamin, "Koçyiğit, Talat", *TDV İslam Ansiklopedisi*, 3. Basım, TDV Yay., İstanbul, 2019 c. Ek-2, s. 73.

<sup>5</sup> Erul, Bünyamin, "Koçyiğit, Talat", *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. Ek-2, s. 73.

<sup>6</sup> Erul, Bünyamin, "Koçyiğit, Talat", *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV Yay., c. Ek-2, s. 73; Erul, Bünyamin, "Hadis İlimine Vakfedilmiş Bir Ömür Talât Koçyiğit", *Diyanet Aylık Dergi* Mayıs-2011, s. 64. <https://www.biyografya.com/biyografi/1182> Erişim Tarihi: 15.03.2020.

<sup>7</sup> Bilgin, Recep, "Talat Koçyiğit'in Hayatı Eserleri ve Türkiye'deki Hadis Çalışmalarına Katkısı", *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2015 12 (2), s. 167.

## 14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

### 2.1.Kitapları

1.Hadîs Usûlü<sup>8</sup>

2.Hadîs Tarihi<sup>9</sup>

3.Hadîs Istilâhları<sup>10</sup>

4.Arapça Metin Türkçe Metin ve Açıklamalarıyla Tercüman Hadîs-i Şerîf Külliyyâtı-1<sup>11</sup>

5.Hadîsçilerle Kelâmcular Arasındaki Münâkaşalar<sup>12</sup>

6.Kur'ân ve Hadîste Ru'yet Meselesi<sup>13</sup>

7.Kur'ân-ı Kerîm Meâl ve Tefsiri<sup>14</sup>

8.Kur'ân-ı Kerîm Meâli<sup>15</sup>

9.Hadîslerin Toplanması ve Yazı İle Tespiti<sup>16</sup>

<sup>8</sup> Talat Koçyiğit eserini şöyle takdim etmiştir: "Takdim etmekte olduğumuz bu mütevazi kitabımıza gelince, bunun, *Hadîs Usûlü* ile ilgili bazı bölümleri içine alacak şekilde hazırlandığına burada hemen işaret etmek isteriz. Bu sahada Türkçe olarak telif veya tercüme edilmiş eserlerin yok denecek derecede az, buna mukâbil gerek İlahiyat Fakültesi ve gerekse Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam-Hatib Okulları talebeleri arasında konu ile ilgili kitaplara duyulan ihtiyacın fazla oluşu, bizi, küçük dahi olsa böyle bir kitabın hazırlanmasına teşvik etmiştir. İkinci ve daha mufassal bir kitabın, halen ele almadığımız *Hadîs Usûlü* ile ilgili diğer konuları da içine alacak şekilde hazırlanması ilerde düşünülebilir..." Koçyiğit, Talat, *Hadîs Usûlü*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1967. s. 6-7. Diğer Baskıları: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 2009; Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 2011. Diyanet Vakfı Yay. Ankara, 2009; Diyanet Vakfı Yay., Ankara, Eylül 2013; Diyanet Vakfı Yay., Ankara, Kasım, 2016. Diyanet Vakfı Yay., Ankara Eylül 2013; Diyanet Vakfı Yay., Ankara, Kasım, 2016.

<sup>9</sup> Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1977; Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1997; 5. Baskı Ankara, 2007; Türkiye Diyanet Vakfı Yay., 8. Baskı, Ankara, Ekim, 2012; 10. Baskı Ankara, 2017; Türkiye Diyanet Vakfı Yay., 11. Baskı, Ankara, 2018. Talat Koçyiğit *Hadîs Tarihi* adlı eserinin önsözünde bu eserini şöyle takdim etmiştir: "Hadîs ilminin, 3. asrın sonunda teşekkülünü tamamladığını göz önünde bulundurarak, eserimizi, bu ilk üç asırdaki *Hadîs Tarihi*'ne tahsis ettik. Bununla beraber, *Hadîs Tarihi*, bu ilk üç asırla elbette tamam olmuş değildir. Zira bunu takip eden asırlarda daha binlerce eser, te'lif ve tasnif edilmiştir. Bunları teker teker ele almak ve *Hadîs Tarihi* içinde bibliyografik bir araştırmanın neticesi olarak konu ile ilgilenenlerin istifadesine sunmak bir iki ciltlik eserle gerçekleştirilebilecek bir iş değildir. Şimdilik biz bu eserimizi, *Hadîs Tarihi*'nde bir deneme olarak kabul ediyor ve niyet ettiğimiz daha geniş bir araştırmayı, Allah'ın lütuf ve inayetiyle gerçekleştirebileceğimiz ileri bir tarihe bırakıyoruz. Koçyiğit, Talat, *Hadîs Tarihi*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1977. s. 3.

<sup>10</sup> Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1980; Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1985

<sup>11</sup> Tercüman Gazetesi Yay., İstanbul, 1983. Eserin 2. Cildi Doç. Dr. Mehmet Cemal Sofuoğlu ve Yrd. Doç. Dr. Salih Akdemir tarafından telif edilmiş, 1984 yılında Tercüman Gazetesi Yayınları tarafından neşredilmiştir.

<sup>12</sup> Türkiye Diyanet Vakfı Yay., 4. Baskı, Ankara, 1989.

<sup>13</sup> Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1974.

<sup>14</sup> 1.cilt Prof. Dr. İsmail Cerrahoğlu ile telif etmiş, 2. Cildi kendisi tercüme ve tefsir etmiştir. Türkiye Diyanet Vakfı tarafından 7 cilt halinde 2016 yılında Ankara'da neşredilmiştir. Bünyamin Erul, Talat Koçyiğit'in Tefsirinin 10 cilt halinde olduğunun ifade etmiş olduğunu görüyoruz. Ancak Tefsir, 7 cilt olarak neşredilmiştir. Bkz. Erul, Bünyamin, *Hadîs İlmine Vakfedilmiş Bir Ömür Talât Koçyiğit*", Diyanet Aylık Dergi Mayıs-2011, s. 64.

<sup>15</sup> Ankara, 2004, 2005, Hüner Yay., Konya, 2012. Hocamız, meâlinin önsözünün sonunda şu ifadeleri kullanmıştır: "İşte elinizde bulunan bu kitap, Allah Teâlâ'nın insanlığı zulmetten nura; dalâletten hidâyete çıkarmak ve ona insanlık şeref ve haysiyetini kazandırmak için Sevgili Peygamberine (s.a.s.) indirdiği Kur'ân ve onun doğruya en yakın olması dileğiyle hazırlanmış Türkçe meâldir. Biz, okuyucuya sunduğumuz bu meâlde Kur'ân âyetlerine Allah'ın murat ettiği mana dışında herhangi bir mana vermemek için büyük dikkat sarf ettik. Bununla beraber yine de bir hataya düşmüş isek Cenâb-ı Hak'ın bizi bağışlamasını ve en kısa zamanda bu hatayı düzeltme imkânını bize ihsân etmesini niyâz ederiz. Âmin." Koçyiğit, Talat, *Kur'ân-ı Kerîm Meâli*, Hüner Yay., Konya, 2012. s. 6.

<sup>16</sup> Ankara, 2007. 2. Baskı, Hüner Yay., Konya, 2016. Hocamızın doktora tezinin basılı hâlidir.

#### 14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

10.Makaleler<sup>17</sup>

11.Hadîs Terimleri Sözlüğü<sup>18</sup>

12.Hutbeler Sohbetler Va'z ve Nasihatlar<sup>19</sup>

13.Sahâbîler Ansiklopedisi<sup>20</sup>

14.Hadîslerin Işığında İman İbadet Ahlâk<sup>21</sup>

15.İslâmî Da'vetin Mahiyeti ve Hz. Peygamber'in Hutbeleri<sup>22</sup>

#### **2.2.Ders Kitapları**

1.Din Bilgisi, Ortaokul 1<sup>23</sup>

2.Din Bilgisi, Ortaokul 3<sup>24</sup>

3.İmam Hatip Liseleri İçin Hadis 11<sup>25</sup>

4.İmam Hatip Liseleri İçin Hadis 10. Sınıf<sup>26</sup>

5.İmam Hatip Liseleri İçin Hadis 12. Sınıf<sup>27</sup>

---

<sup>17</sup> Hüner Yay., Konya, 2009. Eserde Hocamızın 1.Ebü'l-Hasan el-Eş'arî ve Bir Risâlesi, 2.İslâm Hadîsinde İsnâd ve Hadîs Râvîlerinin Cerhi, 3.Kitap ve Sünnette Nesh Meselesi 4.Âhâd Haberlerin Değeri, 5.Mevzû Hadislerin Zuhûru, 6.Cehmiyye (Mu'tezile) de Akılcılık adlarındaki 6 makalesine yer verilmiştir. Makalelerin bir kitap halinde neşrine duyulan ihtiyaç ile ilgili olarak kitaba takdim yazısı yazan Abdullah Feyzi Kocaer, şu ifadelerle yer vermiştir: "Cumhuriyet Dönemi İlahiyat araştırmalarında İlahiyat dergilerinin önemli yeri vardır. İlmî araştırma ve tenkit süzgecinden geçmiş olması nedeniyle bu dergilerde yayımlanan makalelerin değeri tartışma götürmez bir gerçektir. İlahiyat alanında bir döneme damgasını vuran ve pek çok akademisyen yetişmesinde imzası bulunan Muhterem Prof. Dr. Talat Koçyiğit Hoca Efendinin mesleki hayatındaki araştırmalarının bir kısmını kaleme aldığı makalelerin değeri bilinen bir husustur. Çeşitli dergilerde yayınlanmış makaleler, sahanın uzmanlarınca kaynak kabul edildiği gibi ondan sonraki dönemlerde de araştırmacılara kaynak olmaya devam edecektir. Ne var ki 30 yılı aşkın bir zaman dilimi içerisinde yayınlanmış bu makalelere ulaşmak çoğu araştırmacılar için mesai harcamayı gerektirmektedir. Makalelerin bir kitap adı altında toplanmasının araştırmacılara sağlayacağı kolaylık açıktır. Takdire şayan böyle güzel çalışmanın İlahiyat Câmiasında bir döneme damgasını vuran diğer hocalarımızın makalelerinin de yayınlaması en büyük arzumuzdur. Zira bu dönemin makaleleri çeşitli dergi ve benzeri yayınları arasında dağınık bir vaziyette tarihin tozlu sayfaları arasında durmaktadır. Son dönem araştırmacılarımızın yazdığı makalelerin bir müddet sonra yazarları tarafından derli toplu bir kitap halinde tekrar yayınlanması nasibini sözü edilen makaleler elde edememiştir. Bu yüzden böyle yayınlara ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacın bilincine vararak ihtiyaca cevap verme gayreti içerisine giren Hüner Yayınevi'ni bu konuda takdir eder, emeği geçenlere teşekkürlerimi sunarım." Makaleler, Hüner Yay., Konya, 2009. s. 7.

<sup>18</sup> Rehber Yay., Ankara, 1985, 1992.

<sup>19</sup> Ankara, 1995.

<sup>20</sup> (Heyet ile) Tercüman Gazetesi Yayınları, İstanbul, ts.

<sup>21</sup> Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 1974.

<sup>22</sup> Ankara, 1994.

<sup>23</sup> (Komisyon: İsmail Cerrahoğlu, Mücteba Uğur).

<sup>24</sup> (Komisyon: İsmail Cerrahoğlu, Mücteba Uğur).

<sup>25</sup> (Komisyon: Mücteba Uğur ve İsmail Hakkı Ünal) Türk Hava Kurumu Basımevi, 3. Baskı, Ankara, 1987.

<sup>26</sup> (Komisyon: Mücteba Uğur ve İsmail Hakkı Ünal) Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1987; 8. Baskı, Millî Eğitim Bakanlığı Basımevi, İstanbul, 1994.

<sup>27</sup> (Komisyon: Mücteba Uğur ve İsmail Hakkı Ünal) Millî Eğitim Bakanlığı Basımevi, İstanbul, 1993.

#### 14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

### 2.3.Makaleleri

Talat Koçyiğit Hocamızın makaleleri yanında dergilerde yayınlanmış köşe yazıları da vardır. Biz, çok sayıda makale ve gazete ve dergilerde köşe yazısı<sup>28</sup> telif etmiş olan hocamızın makalelerinden bazılarına yer vereceğiz.<sup>29</sup>

- 1.Ebû'l-Hasan el-Eş'arî ve Bir Risâlesi<sup>30</sup>
- 2.İslâm Hadîsinde İsnâd ve Hadîs Râvîlerinin Cerhi<sup>31</sup>
- 3.Kitap ve Sünnette Nesh Meselesi<sup>32</sup>
- 4.Âhâd Haberlerin Değeri<sup>33</sup>
- 5.I. Goldziher'in Hadîsle İlgili Bazı Görüşlerinin Tahlîl ve Tenkidi<sup>34</sup>
- 6.Mevzû Hadîslerin Zuhûru<sup>35</sup>
- 7.Cehmiyye (Mu'tezile) de Akılcılık<sup>36</sup>
- 8.Memleketimizde Hıristiyanlık Propagandası<sup>37</sup>
- 9.İlmu Usûli'l-Hadîs veya İlmu Mustalahi'l-Hadîs<sup>38</sup>
- 10.Günahkâr Mü'minler<sup>39</sup>
- 11.Hac ve Faziletleri<sup>40</sup>
- 12.Hadîsler Arasında Tenâkuz Meselesi-Muhtelifu'l-Hadîs-<sup>41</sup>
- 13.Oruç ve Faziletleri<sup>42</sup>
- 14.Peygamberimiz ve Sünnetinin Teşriî Değeri<sup>43</sup>
- 15.Şeytan Mantiği ve Namaz<sup>44</sup>

<sup>28</sup> Bilgin, Recep, "Talat Koçyiğit'in Hayatı Eserleri ve Türkiye'deki Hadîs Çalışmalarına Katkısı", Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2015. 12 (2), s. 188.

<sup>29</sup> Hocamızın diğer makale ve köşe yazılarını derleyen bir makale ve müstakil iki kitap çalışması vardır. Bkz. Şeker, Necmettin, Bilgin, Recep, *Açıklamalı Hadis Makaleleri Bibliyografyası 1923-2016*, KSÜ, SAMER (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Siyer-i Nebî Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi), Yay., Kahramanmaraş, 2020; *Makaleler*, Hüner Yay., Konya, 2009; Recep Bilgin, *Talat Koçyiğit İlmî Makaleler* Araştırma Yay., Ankara, 2020;

<sup>30</sup> AÜİF Dergisi, c. 8, sayı: 1, s. 165-174, Ankara 1960. Makalede Kelâmcıların, bütün i'tikâdî meseleler hakkında, Hz. Peygamber'den, hakkında nas bulunmayan her meseleyi Kitap ve Sünnet'te, hakkında nas bulunan diğer meselelerle karşılaştırıp mukâyese ettikleri ve kıyâs yolu ile neticeye bağladıkları vurgulanmıştır.

<sup>31</sup> A.Ü.İ.F.D., 1961, c. IX, s. 47-57.

<sup>32</sup> A.Ü.İ.F.D., 1963, c. XI, s. 93-108.

<sup>33</sup> A.Ü.İ.F.D., 1966, c. XIV, s. 125-142.

<sup>34</sup> A.Ü.İ.F.D., 1967, c. XV, s. 43-55. *Nakd ve Tahlîlu Ba'zı Ârâi İgnaz Goldziher el-Müteallika bi'l-Ehâdîsi'n-Nebeviyye* adı altında Arapça'ya çeviren: Ahmet Nedim Serinsu, AÜİF Dergisi, c. XXXII, s. 199-216, Ankara 1992. Şeker, Necmettin ve Bilgin, Recep, *Açıklamalı Hadis Makaleleri Bibliyografyası 1923-2016*, KSÜ, SAMER Yay., Kahramanmaraş, 2020, s. 369.

<sup>35</sup> A.Ü.İ.F.D., 1967, c. XV, s. 57-68.

<sup>36</sup> A.Ü.İ.F.D., 1968, c. XVI, s. 103-122.

<sup>37</sup> D.İ.D. 1969, c. VIII, sy.: 90-91, s. 366-367.

<sup>38</sup> A.Ü.İ.F.D., 1969, c. XVII, s. 117-135.

<sup>39</sup> D.İ.D. 1970, c. IX, sy.: 94-95, s. 91-94.

<sup>40</sup> D.İ.D. 1970, c. IX, sy.: 102-103, s. 372-376.

<sup>41</sup> D.İ.D. 1970, c. IX, sy.: 98-99, s. 205-209.

<sup>42</sup> D.İ.D. 1970, c. IX, sy.: 100-101, s. 272-278.

<sup>43</sup> D.İ.D. 1970, s. 102-110.

<sup>44</sup> D.İ.D. 1970, c. IX, sy.: 96-97, s. 151-153.

#### 14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

16. İmâm Buhârî ve "el-Câmiu's-Sahîh'i"<sup>45</sup>
17. Hareketlerin Ölçüsü Niyetlerdir<sup>46</sup>
18. Peygamberimiz'in (s.a.s) Ahlâkı Kur'ân İdi<sup>47</sup>
19. İslâm'a Açılan Anadolu Kapısı Malazgirt<sup>48</sup>
20. İbn Şihâb ez-Zuhrî (50-124 h.)<sup>49</sup>
21. Hazreti İbrâhîm ve Menâsik-i Hacc'ın Mâhiyeti<sup>50</sup>
22. Kasten Adam Öldürmenin Dindeki Hükümü<sup>51</sup>
23. Cennet Mü'minlerin Tekelindedir<sup>52</sup>

#### **2.4. Tahkîk**

Ahmed b. Hanbel, *Kitâbu'l-İlel ve Ma'rifetu'r-Ricâl*<sup>53</sup>

#### **2.5. Çevirileri**

1. *Sahîh-i Müslim Nüshalarının Rivâyeti*<sup>54</sup>
2. *Sünen-i Ebû Dâvûd Nüshalarının Rivâyeti*<sup>55</sup>
3. *İbn İshâk'ın İsnâd Kullanışı*<sup>56</sup>
4. *Hasen Hadîslerin Çeşitleri*<sup>57</sup>
5. *Hemmâm İbn Munebbih'in Sahîfesi*<sup>58</sup>
6. *Hadîs İstılahları Hakkında Nuhbetu'l-Fiker Şerhi (Nuzhetu'n-Nazar fi Tavzîhi Nuhbeti'l-Fiker)*<sup>59</sup>
7. *İslam Teşrii Tarihi*<sup>60</sup>

<sup>45</sup> D.İ.D. 1971, c. X, sy.: 104-105, s. 19-23.

<sup>46</sup> D.İ.D. 1971, c. X, sy.: 106-107, s. 71-75.

<sup>47</sup> D.İ.D. 1971, c. X, sy.: 108-109, s. 156-159.

<sup>48</sup> D.İ.D. 1971, c. X, sy.: 110-111, s. 236-240.

<sup>49</sup> A.Ü.İ.F.D., 1976, c. XXI, s. 51-84.

<sup>50</sup> D.İ.D., 1991, c. XXVII, sayı: 3, s. 23-32.

<sup>51</sup> A.Ü.İ.F.D., 1993, c. XXXIV, s. 13-23.

<sup>52</sup> İslâmî Araştırmalar, 1989, c. III, sy.: 3, s. 85-94.

<sup>53</sup> İsmail Cerrahoğlu'yla birlikte tahkîk etmiştir. 1. Cilt, Ankara, 1963, 2. Cilt, Ankara, 1987.

<sup>54</sup> James Robson'un Makalesi, A.Ü.İ.F.D., 1955, c. IV, sayı: 3-4, s. 8-20. Makalede; müellif, hadîs âlimlerinin Buhârî ve Müslim'in *Sahîh*'leri hakkındaki görüşlerini naklederek genel görüşün *Sahîh-i Buhârî* ve *Müslim*'in en yüksek otorite olduğunu kabul ettiklerini ifade etmiştir. Bununla beraber, Buhârî'nin birinci planda yer aldığı, hadîs te'lifâtının nasıl bir titizlikle oluşturulduğunu göstermesinin önemine dikkat çekilerek bu emekleri görmezlikten gelerek tenkit yapmanın haksızlık olacağı vurgulanmıştır. Makale, "The Journal of the Royal Asiatic Society" mecmuasının Nisan 1949 tarihli nüshasında neşredilmiştir. *Açıklamalı Hadis Makaleleri Bibliyografyası 1923-2016*, s. 14.

<sup>55</sup> James Robson'un Makalesi, A.Ü.İ.F.D., 1956, c. V, sayı: 1-4, s. 173-182. AÜİF Dergisi, c. 5, sayı: 1, s. 173-182, Ankara 1956. Makalede; *Sünen-i Ebû Dâvûd* nüshalarının üzerinde ayrıntılı bir şekilde durulmuş, rivayet zincirleri ve rivayet lafızları değerlendirilmiş, bu konudaki şüpheler giderilmeye çalışılmıştır. *Açıklamalı Hadis Makaleleri Bibliyografyası 1923-2016*, s. 15.

<sup>56</sup> James Robson'un Makalesi, A.Ü.İ.F.D., 1962, c. X, s. 117-126.

<sup>57</sup> James Robson'un Makalesi, A.Ü.İ.F.D., 1963, c. XI, s. 109-118.

<sup>58</sup> Muhammed Hamidullah'tan çeviridir. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1967.

<sup>59</sup> Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1971.

<sup>60</sup> Abdulvahhâb Hallâf'tan çeviridir.



## 14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

8.Ashâb-ı Kehf<sup>61</sup>

### 2.6.Sadeleştirme

*Askere Din Kitabı*<sup>62</sup>

### 2.7.Arapça'ya Çevrilen Makalesi

*I. Goldziher'in Hadîsle İlgili Bazı Görüşlerinin Tahlîli ve Tenkidi=Nakd ve Tahlîlu Ba'zı Ârâi Ignaz Goldziher el-Müteallika bi'l-Ehâdîsi'n-Nebeviyye*<sup>63</sup>

### 2.8.Hakkında Yazılan Eserler

#### 2.8.1.Kitaplar

1.Recep Bilgin, *Son Dönem Hadis Çalışmaları ve Talat Koçyiğit'in Hadîşçiliği*<sup>64</sup>

2.Recep Bilgin, *Talat Koçyiğit İlmî Makaleler*<sup>65</sup>

3.Recep Bilgin, *Necmettin Çalışkan, Makaleler ve Günlük Yazılar*<sup>66</sup>

#### 2.8.2.Tam Bildiri Metni

1.Erdoğan Köycü, *Prof. Dr. Talat Koçyiğit'in Hadîs Tarihi Adlı Eserinde Yer Alan "Sahâbe Devrinde Hadîslerin Yayılması" Bölümü Üzerine Bazı Mülâhazalar*<sup>67</sup>

2.Erdoğan Köycü, *Prof. Dr. Talat Koçyiğit'in Hadis Usûlü Adlı Eserinde Yer Alan "Hadis ve Sünnet" Bölümü Üzerine Bazı Mülâhazalar*<sup>68</sup>

#### 2.8.3.Özet Bildiri Metni

1.Erdoğan Köycü, *Prof. Dr. Talat Koçyiğit'in Hadis Tarihi Adlı Eserinde Yer Alan "Sahâbe Devrinde Hadîslerin Yayılması" Bölümü Üzerine Bazı Mülâhazalar*<sup>69</sup>

2.Erdoğan Köycü, *Prof. Dr. Talat Koçyiğit'in Hadis Usûlü Adlı Eserinde Yer Alan "Hadis ve Sünnet" Bölümü Üzerine Bazı Mülâhazalar*<sup>70</sup>

#### 2.8.4.Kendisiyle Yapılan Röportaj

Mehmet Emin Özafşar v. dğr., *"Prof. Dr. Talât Koçyiğit ile Söyleşi"*<sup>71</sup>

### 3.Eğitim Öğretim Faaliyetleri

1955 yılından başlayarak Prof. Dr. Talat Koçyiğit hocamızın emekli olmasına kadar İlahiyat ve İslami İlimler fakültelerinde görev yapmakta, yapmış olan veya vefat etmiş olan Ar. Gör., Öğr. Gör., Dr. Öğr. Üyesi, Doç. Dr.Prof. Dr. unvanlarında pek çok öğretim üyesi hocamıza lisans, yüksek lisans ve doktora tez danışmanlıkları yapmıştır.

<sup>61</sup> (Mağara Arkadaşları), Kayıhan Yay., İstanbul, 1980.

<sup>62</sup> Ahmed Hamdi Akseki'den sadeleştirmedir.

<sup>63</sup> Tevfik el-Hakim'den çeviridir. (Arapçaya çeviren: Ahmet Nedim Serinsu), A.Ü.İ.F.D., 1992, c. XXXII, s. 199-216.

<sup>64</sup> Araştırma Yay., Ankara, 2020.

<sup>65</sup> Rağbet Yay., Ankara, 2020.

<sup>66</sup> Araştırma Yay., Ankara, 2020.

<sup>67</sup> Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Kitabı, PDF Yayın, Türkiye, 03 07 2020, c. IX, s. 3405-3422.

<sup>68</sup> 12. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Kitabı, PDF Yayın, Türkiye, 03 07 2020, c. IX, s. 3423-3439.

<sup>69</sup> 12. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Özet Bildiri Kitabı, Rize, 2020. s. 83.

<sup>70</sup> 12. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Özet Bildiri Kitabı, Rize, 2020 Sosyal Bilimler Kongresi 2020, Özet Bildiri Metni, s. 84.

<sup>71</sup> Diyanet Aylık Dergi, 2011, sy. 245, s. 39-43.

#### 14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

##### 3.1.Yüksek Lisans

1990-1991 eğitim öğretim yılında Bahattin Akbaş, Erdoğan Köycü, Hacı Musa Bağcı, Hamit Kaya, Mehmet Bilen, Mehmet Özcan ve Zekiye Somuncuoğlu Yüksek Lisans ders döneminde Talat Koçyiğit hocamızdan *Hadis Usulü* dersi alan ve öğrencilerindendi.

Talat Koçyiğit'in danışmanlığında Yüksek Lisans tezlerini tamamlayan talebeleri ve tez konuları:

1.Mehmet Emin Özağşar, *Muhammed Zâhid el-Kevserî Hayatı Eserleri Fikirleri ve Hadisçiliği*<sup>72</sup>

2.Bünyamin Erul, *Sünnetin Kur'ân Dışında Hükümler Getirmesi Meselesi*<sup>73</sup>

3.Yusuf Açıklık, *Hadis Toplamak İçin Yapılan Seyahatler (Rihle)*<sup>74</sup>

4.Cahit Kutlu, *Şi'a'nın Hadîs Vaz'ındaki Rolü*<sup>75</sup>

5.Arif Gezer, *Sünnete Göre İslam Ailesinin Kuruluşunda Mehîr Tarihteki ve Günümüzdeki Uygulamalar*<sup>76</sup>

##### 3.2.Doktora

Doktora tezlerini yönettiği merhum Selman Başaran, Mücteba Uğur, M. Cemal Sofuoğlu yanında Nevzat Aşık, Selahattin Polat, Ramazan Ayvalı, M. Hayri Kırbasoğlu, İsmail Hakkı Ünal, M. Emin Özağşar, Bünyamin Erul gibi hocalarımız bunlar arasındadır.

Talat Koçyiğit'in danışmanlığında Doktora tezini tamamlayan talebeleri şunlardır:

1.Selahattin Polat, *Mürsel Hadîsler ve Delil Olma Yönünden Değerleri*<sup>77</sup>

2.İsmail Hakkı Ünal, *İmâm Ebû Hanîfe'nin Hadîs Anlayışı ve Hanefî Mezhebinin Hadîs Metodu*<sup>78</sup>

3.Bünyamin Erul, *Sahâbenin Sünnet Anlayışı*<sup>79</sup>

##### 4.Hakkında Söylenenler

##### **Türkiye'deki İlahiyat Fakültelerinin İlk Profesörlerinden Biri Prof. Dr. Talat Koçyiğit**

Profesör oluşuna dair Hocası merhum Prof. Dr. Muhammed Tayyîb Okiç'ten bir anekdot zikretmek istiyoruz.

Adnan Demircan'ın İhsan Süreyya Sırma ile yapmış olduğu mülâkatta Prof. Dr. Muhammed Tayyîp Okiç'in Talat Koçyiğit, İsmail Cerrahoğlu ve Mehmet Sait Hatipoğlu'nun profesör oldukları sevincini şöyle tavsif etmiştir:

"Erzurum'da rahmetli Tayyîp Okiç Hocamız vardı. Bir gün beni çağırdı, bir liste verdi. "Bunları yarın öğlende falan lokantaya davet edeceksin, benim adıma" dedi. Şaşırdım. Söylediği lokanta Erzurum'un en lüks lokantasıydı. Adı listede yazılı olanları davet ettim. Yusuf Ziya Kavakçı, Şerafettin Gölcük, Ali Şafak ve başka hocalar vardı. Ertesi günü yemeğe gittik. Hoca tabii başta oturuyor. Yemeği yedikten sonra, "Çocuklar! Ben bu yemeği size niye verdim?" dedi. Türkçeyi biraz kırık konuşurdu. Boşnak'tı. "Bilmiyoruz" dedik. "Bugün benim 3 oğlum Profesör oldu." dedi. İsmail Cerrahoğlu, Talat Koçyiğit ve Mehmet Sait Hatiboğlu.

<sup>72</sup> (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), AÜ SBE, Ankara, 1989.

<sup>73</sup> (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), AÜ SBE, Ankara, 1989.

<sup>74</sup> (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), AÜ SBE, Ankara, 1992.

<sup>75</sup> (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), AÜ SBE, Ankara, 1995.

<sup>76</sup> (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), AÜ SBE, Ankara, 1995.

<sup>77</sup> (Basılmamış Doktora Tezi), AÜ SBE, Ankara, 1981.

<sup>78</sup> (Basılmamış Doktora Tezi), AÜ SBE, Ankara, 1989.

<sup>79</sup> (Basılmamış Doktora Tezi), AÜ SBE, Ankara, 1996.

#### 14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

İlahiyatın Türkiye'deki ilk profesörleri... İlk öğrencileri ve ilk profesörleri. Hoca çok sevinmişti. Bundan dolayı bize ikramda bulundu. Ne kadar şanslıydık, güzel hocalar gördük"<sup>80</sup>

Biz de Prof. Dr. Talat Koçyiğit Hocamızı şöyle tavsif ediyoruz: "Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hadîslerinde ta'rif ettiği "bir mü'minin sıfatlarıyla muttasıf" bir hocamızdı. Prof. Dr. Muhammed Tayyib Okiç, öğrencilik yıllarında ondaki cevheri keşfetmiş olacak ki onu kurmuş olduğu Hadîs kürsüsünde ülkemizin ilk Hadîs asistanı olma şerefiyle taltif etmiştir. Hocamız Türkiye'mizde akademik anlamda ilk *Hadîs Usûlü*, *Hadîs Tarihi* adlı eserlerini telif ederek hocasının iltifatını boşa çıkarmamıştır. Hem lisans hem de yüksek lisans eğitiminde *Hadîs Usûlü* ve *Hadîs Tarihi* hocamızdı. Yüksek Lisans ders döneminde İbn Hacer el-Askalânî'nin (ö. 852/1448) *Şerhu Nuhbeti'l-Fiker fî Mustalahu Ehli'l-Eser*<sup>81</sup> adlı eserini bizlere Arapça'sundan okutmuştu.

#### **5.Hadîs Ve Sünnet Üzerine Bazı Görüşleri**

Talat Koçyiğit Hocamızın eserlerinden ve öğrencilerinin kendisiyle yaptığı röportajlarından hareketle Hadîs ve Sünnet konuları üzerine yapmış olduğu bazı değerlendirmelere yer vereceğiz.

#### **1.Hadîs ve Sünnet Kur'ân'la Birlikte Kendisine Başvurulan İslâm Dininin En Önemli Kaynağıdır**

Talat Koçyiğit, Hadîs ve Sünnetin hadîsçiler tarafından iki eş anlamlı kelime olduğunu, Hadîs veya Sünnet'ten hangisinin kullanıldığına bakılmaksızın İslâm Dininin Kur'ân'la birlikte en önemli kaynağı olduğuna dair şu izahı yapmıştır: "Hadîsçilerin dilinde Sünnet veya Hadîs aynı manaya gelen iki kelime olarak şöhret kazanmış ve hangi kelime kullanılırsa kullanılsın onunla İslâm dininin Kur'ân-ı Kerîm'le birlikte kendisine başvurulan en önemli kaynağı kast olmuştur."<sup>82</sup>

Talat Koçyiğit, hadîslerin İslâm teşriindeki yeri ve kaynaklık teşkil etme özelliğini şöyle vurgulanmıştır: "Hadîs'in, Sünnet'e mürâdif bir manaya sahip olarak sahâbe devrinde ve müteakip nesiller arasında rivâyet edildiği kabul edilirse, İslâm Dini'nde onun kazandığı ehemmiyet derecesini ve dinin tekemmülünde oynadığı rolü tayin ve tespit etmek çok daha kolaylaşmış olacaktır. Çünkü İslâm Teşrii'nde Sünnetin, Kitap'tan sonra ilk kaynağı teşkil ettiği, bu konuya eğilmiş olanlarca bilinen hususlardandır. Bu bakımdan, onun Fıkıh âlimleri yönünden İslâm Teşrii'ndeki değeri, bir bakıma, Hadîs'in aynı sahada sahip olduğu değer manasındadır. Bu değer, Hz. Peygamberin (s.a.s.) risâlet göreviyle birlikte ortaya çıkmış ve yine bu görevin değeri nispetinde yükseklik kazanmıştır. Hadîs'in kazandığı bu yüksek değeri tespit edebilmek için, Hz. Peygamberin risâlet görevini ve bu görevin ehemmiyet derecesini daima göz önünde bulundurmamak lâzımdır."<sup>83</sup>

Talat Koçyiğit'in Hadîs ve Sünnet'in dindeki konumuyla ilgili görüşlerini Recep Bilgin ise şöyle özetlemiştir: "Sahâbe, Hz. Peygamber devrinde, İslâm dinine taalluk eden meseleleri, Kur'ân-ı Kerîm'den, Peygamber vasıtasıyla alıyordu. Çok defa, nâzil olan âyetler mücmeldi. Müslümanlar, onları anlamakta güçlük çekiyor ve genellikle Hz. Peygambere başvurarak bu âyetlerin kendilerine açıklanmasını, ifade etmek istediği mananın iyice ortaya konulmasını

<sup>80</sup> Sırma, İhsan Süreyya, *Pervoari'den Paris'e* (Söyleşi: Adnan Demircan), Beyan Yay., İstanbul, 2018. s. 84.

<sup>81</sup> İbn Hacer el-Askalânî, *Şerhu Nuhbeti'l-Fiker fî Mustalahu Ehli'l-Eser*, (Ta'lik: Muhammed Ğiyâs), Mektebetü'l-Ġazzâlî, Dimaşk, 1979.

<sup>82</sup> Koçyiğit, Talat, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, s. 5.

<sup>83</sup> Koçyiğit, Talat, *Hadîs Usûlü*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1967. s. 16-17.

#### 14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

istiyorlardı. Hadîsin İslam dinindeki yeri ve değerini ispat etmek için başka delillere ihtiyaç yoktur. Eğer hadîs Müslümanlar arasında bu derece kesin bir değer ifade etmemiş olsaydı, ne çeşitli fırkalar hadîs vaz'ına mukabil İslam'ın büyük günahından saydığı yalancılığı yeltenmek lüzumunu hissederlerdi ne de onların dışındakiler kendi gayeleri için aynı günahı işlerlerdi diyerek, onların, hadîs vaz'ını yegâne kurtarıcı çare olarak gördüklerini ve her şeye rağmen bu işi gerçekleştirdiklerini belirterek, bunun hadîsin şüphe götürmez üstünlüğünü gösteren bir delil olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca uydurdukları hadîsler, gerçekte onlara bir kurtuluş yolu sağlayamamışsa, bu, elbette Allah'ın doğrulara yardımı ve asıl hadîşçilerin onların oyunlarını bozmaları sayesinde olmuştur." demektedir."<sup>84</sup>

#### **2.Hz. Peygamberin (s.a.s.) Dinin Çeşitli Meselelerine Taalluk Eden İctihâdları Çok Defa İlâhî İlhâmın Bir Neticesidir**

Talat Koçyiğit, Hz. Peygamberin (s.a.s.) dinin çeşitli meselelerine içeren ictihâdlarının genelinde ilâhî ilhâmın neticesi olduğu bundan dolayı bunların uyulması bakımından Kur'an'la sabit olanlardan farklı telakki edilemeyeceğini şöyle beyân etmiştir: "Her ne kadar kaynağı ilâhî ilhâm olmayan bazı söz ve ictihâdlar da mevcut idiyse de Hz. Peygamberin bunlardaki isabeti vahiy yolu ile te'yid, bir beşer olması hasebiyle hataya düştüğü noktalar olmuş ise yine vahiy yolu ile tashih edilmiştir. Bu itibarla, ilhâm-ı ilâhîden sâdır olmayan ictihâd-ı nebevî hükmü ile ilhâm-ı ilâhîden sâdır olan ictihâd-ı nebevî hükmü arasında tefrik yapmağa mahâl yoktur. İşte, ilk devirde söz, fiil ve takrîr olarak Hz. Peygamberden sâdır olan her şey, Kur'an-ı Kerim'in: "(Peygamber) kendi hevasından konuşmaz; (o her ne söylemişse) kendisine vahyolunan bir vahiydir."<sup>85</sup> âyetiyle de şehâdetinde bulunduğu gibi, kabul edilmiş ve sahâbe, dînî ve dünyevî yaşayışlarına düzen veren Sünneti büyük bir titizlikle muhafaza etmeğe koyulmuşlardır."<sup>86</sup>

#### **3.Müslümanların İttibâ' Etmek Zorunda Oldukları Sünnet Hz. Peygamberin (s.a.s.) Söz Fiil ve Takrîrlerinden İbaretir**

Talat Koçyiğit hadîs kelimesinin ıstılah anlamını açıklarken "Hadîs'in, nübüvvetten sonra Hz. Peygamber'den (s.a.s.) rivâyet olunan söz, fiil ve takrîrlerinden ibaret olduğuna işaret etmiştir. Müslümanların ittibâ' etmek zorunda oldukları O'nun söz, fiil ve takrîrlerinden ibaret olan haberlerin bu üç şekilde bize intikâli durumunda sâbit olduğunu ve bu haberlerin tasdikinin gerektiğini, Sünnetin şayet **îcâb**, **tahrîm** veya **ibâha** yönünden teşrî olursa ona ittibâ' gerektiği zikretmiştir. Peygamberlerin nübüvvetlerine delâlet eden âyetler, onların Allah Teâlâ'dan naklen haber verdikleri şeylerde ma'sûm olduklarını gösterdiğini vurgulamıştır."<sup>87</sup>

#### **4.Allah'a İtaatın Ancak Rasûlüne (s.a.s.) İtaatle Gerçekleşeceğine İnanan Sahâbe-i Kirâm Hadîs ve Sünnetin Tespitinde Büyük Bir Titizlik Göstermiştir**

Hadîsleri ilk kaynağı olan Hz. Peygamber'den (s.a.s.) hem ezberleyip hem de yazıyla tespit edip koruduklarını *Hadîs Tarihileri* de kaydetmektedir. Talat Koçyiğit, Sahâbe-i Kirâm'ın Allah'a itaatın şartının Rasûlullah'a itaatla gerçekleşeceği inancını taşıdıklarından dolayı Hz. Peygamberin (s.a.s.) söz, fiil ve takrîrlerinin ifadesi olan Hadîs ve Sünnet'in tespitinde büyük bir titizlik göstermiş olduklarını şöyle vurgulamıştır: "Hadîs veya Sünnet'in İslâm dinine kaynak oluşu bazı müsteşriklerin ileri sürdükleri gibi Hz. Peygamber (s.a.s.) devrinden sonra belirlenen ihtilâfların yahut ortaya çıkan çeşitli müşkil ve meselelerin haline duyulan ihtiyacın

<sup>84</sup> Bilgin, Recep, "Talat Koçyiğit'in Hayatı Eserleri ve Türkiye'deki Hadîs Çalışmalarına Katkısı", Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2015. 12 (2), s. 186.

<sup>85</sup> Necm, 53/3.

<sup>86</sup> Koçyiğit, Talat, *Hadîs Tarihi*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1977. s. 15.

<sup>87</sup> Koçyiğit, Talat, *Hadîs Terimleri Sözlüğü*, s. 149.

#### 14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

zorunlu bir sonucu değildir ve hiçbir zaman da böyle olmamıştır. Böyle bir iddia, hiç tereddüt etmeden denilebilir ki İslam dininin teşekkülünde ve istisnasız bütün insanların kendisine davet olunduğu bir din olarak tekemmülünde başlıca rolü üstlenmiş olan Hz. Peygamberin (s.a.s.) görev ve sorumluluklarını inkâr etmekten başka manaya gelmez. Oysa İslam dini yalnız nâzil olan Kur'ân âyetleriyle değil fakat bu âyetlerin bizzat Hz. Peygamber tarafından **tatbik** ve **tebyîn** edilmesi neticesinde tamamlanmış ve ancak bundan sonra bütün insanlar için bir nûr ve gerçek bir hidâyet olmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'de sık sık tekrarlanan Allah'a itaatle birlikte Rasûlüne itaatı emreden âyetlerin delâlet ettikleri mana budur. Kezâ yine Kur'ân-ı Kerîm'de Allah'a itaatin ancak Rasûlüne itaat ile mümkün olabileceğini ifade edilmesi de bundan başka bir manaya gelmez. İşte Hz. Peygamber'e itaatin ancak onun Sünnet'ine ittibâ' ile gerçekleşebileceği inancının kökleşmesinde başlıca âmil olmuş ve sahâbiler Hz. Peygamber henüz hayatta iken onun Sünnet veya Hadîs'ini büyük bir titizlikle tespit etmeye çalışmışlardır."<sup>88</sup>

#### **5.Kur'ân ve Sünnet'in Prensiplerini Hayat Haline Getiren Sahâbe-i Kirâm Nesli Bu İki Kaynak Sayesinde Gittikleri Her Yerde İslâm Medeniyetini Kurmak İçin Gayret Sarf Etmışlerdir**

Talat Koçyiğit, putlara tapan, kadını bir meta' gibi alıp, satan, kız çocuklarını diri diri toprağa gömen, birbirlerinin mallarını gasp ve yağma eden bir toplumu ıslâh edip medenî hâle getiren ve bu insanları şahsiyet kazandıran iki temel kaynağın Kur'ân ve Sünnet olduğunu dikkat çekmiştir. Bu iki kaynaktan beslenen Ashâb-ı Kirâm'ın kısa bir zamanda İslâm Medeniyetinin temellerini bu iki kaynağın kendilerine gösterdiği yolla atmaları ve kısa bir sürede Şimâl-i Afrika'dan ve Bombay ve Deybil'e kadar fetihler gerçekleştirmelerinde imkân hazırlayıp, rehberlik eden imanın Kur'ân ve Sünnet'ten kaynaklandığını şöyle yorumlamıştır: "Müslümanlar, bu yeni sisteme kendilerini çabuk alıştırmışlardır. Bu intibak, kısa bir zaman içerisinde o kadar süratli olmuştur ki bugün dahi buna hayret etmemek elden gelmez. Maamafih bunun sebebini, İslâmiyet'in, o günün insanına aşılamaş olduğu rûh ile, o insanın bu dine bağlılığında ve bu bağlılığın samimiyetinde aramak gerekir. Çünkü, bir kız çocuk dünyaya getirmenin, yüz karası olarak telakki edildiği, meşrû aile bağlarının koparılıp atıldığı, içki, kumar ve fâizin, bütün fertlerin benliğini kemirip bitirdiği bir cemiyetin, bu kadar ânî bir dönüş yaparak çok kısa bir zaman içerisinde ülkeler fethedecek derecede benlik kazanmasını izah edecek başka sebepler bulmak imkânı yoktur. Mesela, yeni kurulan bu devletin hudutları, kısa bir zamanda bir taraftan Simâli Afrika'yı atlayıp Endülüs'e, diğer taraftan Ceyhun ve Maverâunnehr'e yine bir taraftan Bombay ve Deybil'e, diğer taraftan Ermeniyeye ve daha ilerisine kadar uzanmıştı. Bu kadar kısa bir zaman içerisinde, onlara böyle bir fetih imkânı hazırlayan kuvvet başka ne olabilirdi? Rumlar ve Fursler gibi harp sanatını bilmiyorlardı yine onlar gibi çeşitli silahlara ve büyük ordulara sahip değillerdi. Bildikleri belki tek şey, göçebe halinde yaşarlarken birbirlerine baskınlar yapmak, birbirlerinin hayvanlarını çalmaktı kısacası adî yağmacılıktı. Eğer bunlar, câhiliye Araplarının bir nevi sanatı sayılabilirse elbette ki böyle bir sanatla dünyalar fethetmek imkânı yoktur. Bütün bunlar bir yana, Müslümanları fetihlere sevk eden, onları muvaffak kılan bir iman vardı ve bu iman iki kaynaktan fıskırıyordu: Kitâb ve Sunnet."<sup>89</sup>

<sup>88</sup> Koçyiğit, Talat, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, Rehber Yay., Ankara, 1992. s. 5.

<sup>89</sup> Koçyiğit, Talat, *Hadis Usûlü*, s. 16-17.

14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

**6.Kur'ân-ı Kerîm'i Bid'atçıların Teşvişinden Korumak İçin Allah Kelâm Ehli'ni Harekete Geçirdiği Gibi Hz. Peygamberin (s.a.s.) Sünnetini Korumak İçin de Cerh ve Ta'dîl Âlimlerini Harekete Geçirmiştir**

Talat Koçyiğit, Allah Teâlâ'nın Kur'ân-ı Kerîm'i bidatçıların teşvişinden korumak için Kelâm Ehli'ni harekete geçirdiği gibi Hz. Peygamberin (s.a.s.) Sünnetini korumak için de muhaddisün tâifesini harekete geçirmiş olduğunu özellikle cerh ve ta'dîl imâmlarının hadîslerin isnâdları üzerinde çaba sarf ettiklerini vurgulamış, bu âlimlerden bazılarının isimlerini zikretmiştir: "Şu'be(b. el-Haccâc) (ö. 160/776)<sup>90</sup>, Mâlik b. Enes (ö. 179/795), Abdullah b. el-Mubârek (ö. 181/797), Sufyân b. Uyeyne (ö. 198/813), Yahyâ b. Saïd el-Kattân(ö. 198/813) bunların talebeleri Alî b. el-Medinî (ö. 234/849), Yahyâ b. Maïn (ö. 233/848), Ahmed b. Hanbel (ö. 241/855) ve daha sonra el-Buhârî (ö. 256/870), Muslim (ö. 261/874) ), Ebû Zur'a (ö. 264/878), Ebû Hâtim (ö. 277/890)gibi bir çok hadîsçi, râvîler hakkında geniş araştırmalara girişerek cerh ve ta'dîl ilmini geliştirmekle büyük şöhret kazanmışlardır. Bu imâmların her biri, Hicâz, Şâm, Mısır, Irak, Yemen ve Horasan gibi muhtelif beldelere mensûb oldukları için, her birinin hadîs cem'inde, bu hadîslerin tertip ve tanziminde, isnâd ve râvîler hakkında kendilerine has görüşleri bulunuyordu. Hâfıza ve zabt bakımından derecelere ayırarak tasnîf ettikleri râvîlerin rivâyetleri olan hadîsler de kendilerine has tabirlerle isimlendirilmişti."<sup>91</sup>

**7.Birinci Hicrî Asrın Ortalarında Müslümanlar Arasında Ortaya Çıkan Siyâsî İhtilâflar Yabancı Kültür Akımlarıyla Beslenmesiyle Müslümanların Tevhîde ve Akâide Dair Görüşlerinin Şekillenmesinde Etkin Rol Oynamıştır**

Talat Koçyiğit, 1. Hicrî asrın ortalarında Müslümanlar arasında meydana gelen siyâsî ihtilâfların hem Tevhîd inancını ve Akâid'i parçalamaya müteveccih hareketler olduğunu şöyle değerlendirmiştir: "Daha, üçüncü İslam Halifesi Osmân b. Affâ'n (ö. 35/656) katliyle ortaya çıkan Şîa ve Havâric fırkaları birbirleriyle şiddetli bir mücâdeleye girişmiş; Havâric, Ali b. Ebî Tâlib'i (ö. 40/661) tekfir ederken, Şîa, onun tafdîlinde ifrata giderek Hz. Peygamberin(s.a.s.) vasisi ve vârisi olduğunu, hatta bazıları da nübüvvetini veya ulûhiyyetini iddia etmişlerdir. Bu mücadeleler, iki fırka arasında devam edip giderken, ikinci asrın başlarında Cehmiyye ve Müşebbihe, Cebriyye ve Kaderiyye gibi felsefî-î'tikâdî mezhepler zuhur etmiş, bunlar kadîm Yunan Felsefesinden aldıkları birtakım görüşlere, İslamî bir renk vererek onları Müslümanlara mal etmeğe çalışmışlardır."<sup>92</sup>

**8.Şîa Havâric Cehmiyye Müşebbihe Cebriyye Kaderiyye Gibi Mezhepler Kendi Görüşlerine İslâmî Bir Renk Verebilmek İçin Kur'ân Âyetlerinden ve Hadîslerden Delil Bulmaya Çalışmışlar Delil Bulamayınca Âyetleri Görüşlerine Uygun Te'vîl Etmeye veya Hadîs Uydurmaya Yönelmişlerdir**

Talat Koçyiğit, Hicrî 1. asırda ortaya çıkmış olan Şîa, Havâric, Cehmiyye Müşebbihe, Cebriyye ve Kaderiyye gibi siyâsî ve î'tikâdî mezheplerin kendi görüşlerini Kur'ân ve Sünnet'ten delillendirebilmek için yapmış oldukları faaliyetleri şöyle özetlemiştir: "Felsefî görüşlerin İslam Akâidi ile uyuşması veya asıllarının Kur'ân ve Sünnet'te bulunması elbette ki beklenemezdi fakat bu görüşleri benimsemiş olan ve onların Müslümanlar arasında da yayılmasını ve benimsenmesini şiddetle arzu eden mezhepler, asılları Kur'ân ve Sünnet'te bulunmasa bile, bu görüşleri İslamî bir renge sokmanın gerekli olduğuna inanıyorlardı. Bu

<sup>90</sup> Şu'be b. el-Haccâc'ın Hayatı Eserleri Hadîs rivâyeti Hadîs râvîleriyle ilgili değerlendirmelerini ele aldığımız makalemiz için Bkz. "Şu'be b. el-Haccâc'ın Hayatı ve Hadîs İlmindeki Yeri", İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, c. 5, sy: 8, 2016. Sayfa: 3099-3124.

<sup>91</sup> Koçyiğit, Talat, *Hadîs Usûlü*, s. 4.

<sup>92</sup> Koçyiğit, Talat, *Hadîs Usûlü*, s. 4.

#### 14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

inançlarını gerçekleştirmek için başlıca iki yol bulmuşlardı: Ya Kur'ân-ı Kerîm'de, dışarıdan aldıkları görüşe çok uzaktan dahi olsa benzer bir âyet bulmuşlarsa bu âyete ancak te'vil yolu ile görüşlerine uygun manalar vermeğe çalışmışlar, sonra da bunları delil olarak kullanmışlardır. Yahutta görüşlerine aykırı olarak gelen hadisleri, te'vil zahmetine katlanmaksızın reddetmişler ve eğer bir hadîse dayanmak lüzumunu hissetmişlerse, görüşlerine uygun yeni hadisler vaz' etmişlerdir. Esasen hadîs vaz'ı, Hz. Osman'ın katlinden sonra Şîa eliyle başlamış ve büyük bir süratle inkişâf etmiş bulunuyordu."<sup>93</sup>

#### **9.Hadîslerin Tenkid ve Tahlillerini Yapıp Sahîh Olanlarını Zayıf Olanlarından Ayırmaksızın Hadîslerin Zabt ve Rivâyetinden Hiçbir Fayda Sağlanamaz.**

Talat Koçyiğit, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hadîslerinin kısmına giren sadece zabt ve rivâyetinin yani **Rivâyetu'l-Hadîs'in** tek başına yetersiz olduğunu zabt edilen rivâyetlerin tahlil ve tenkidinin yapılması neticesinde sahîhinin zayıfından ayrılması gerektiğini yani **Dirâyetu'l-Hadîs'e** ihtiyaç olduğunu şöyle izah etmiştir: "Hadîsçiler, Hadîs İlmi'ni, **rivâyet** ve **dirâyet** yönünden iki kısma ayırmışlardır. Rivâyet yönünden hadîs ilminin konusu, Hz. Peygambere isnâd edilen söz, fiil ve takrîrlerin bilinmesi, zabtı ve rivâyetidir. Dirâyet yönünden Hadîs İlmi ise, rivâyetin hakikatını, şartlarını, çeşitlerini, hükümlerini, râvîlerin hâl ve şartlarını ve merviyâtın sınıflarını inceleme konusu yapmıştır. Bu taksimden de anlaşılmalıdır ki, birincisi Hz. Peygamberin (s.a.s.) hadîslerinin zabt ve rivâyetinden ibaret olduğu halde, ikincisi, zabt ve rivâyet edilen hadîslerin sıhhatini inceleyen, sahîh olanlarla zayıf olanları birbirinden ayırmayı gaye edinen bir ilimdir. O halde, bu ikincisi olmaksızın, yani hadîslerin tenkid ve tahlillerini yapıp sahîh olanların zayıf olanlarından ayırmaksızın onların zabt ve rivâyetinden hiçbir fayda sağlanamaz. Bu sebepledir ki dirâyet yönünden Hadîs İlmi, bu ilmin temelini teşkil eder ve "Hadîs İlmi" denildiği zaman da umumiyetle dirâyete dayanan ilim anlaşılır. Nitekim hadîsçiler arasında ma'rûf olan **İlmu Dirâyeti'l-Hadîş**, **İlmu Usûlü'l-Hadîs**, **İlmu Mustalahı'l-Hadîs** veya kısaca **İlmu'l-Hadîs** tabirleri de aynı manada kullanılmış ve hepsi ile bu ilim kastedilmiştir."<sup>94</sup>

#### **10.Hadîslerin Tedvîninden Sonra Hicrî 4. Asırda Hadîs Usûlü ve Mustalahı'l-Hadîs Kitapları Yazılmıştır**

Talat Koçyiğit, Hz. Peygamber (s.a.s.) döneminden hadîslerin tedvînine kadar **Hadîs Usûlü ve Mustalahı'l-Hadîs** kitaplarının telif edilmemiş olduğunu hadîs imâmlarının göz önünde bulundurduğu şartların ancak hadîs tedvîninden sonra kitaplara derç edildiğini ifade etmiş ve bu hususla ilgili şu değerlendirmeyi yapmıştır: "Hadîsler, ikinci asrın bidâyetinden itibaren tedvîn edilmeğe başlamış olmakla beraber bunların tedvîninde hadîs imamlarının göz önünde bulundurdıkları usûl ve kâideler, henüz kitap içerisine girmiş değildi. Hatta tedvînden sonra kazanmış olduğu **Usûlü'l-Hadîs** veya **İlmu Mustalahı'l-Hadîs** tabirleri bile üçüncü asır hadîs imamları arasında ma'rûf değildi. Bununla beraber imâmlar, bu ilmin birbirinden ayrı muhtelif nevilerine vâkıftılar ve her nevi hakkında her birinin görüşleri vardı. Hâdîs rivâyetiyle bu rivâyetin şartlarından, **Usûlü'l-Hadîs** veya **İlmu Mustalahı'l-Hadîs** çeşitlerinden, râvîlerin şart ve ahvâlinde, merviyâtın sınıflarından bahseden **Mustalahı'l-Hadîs**, ilk defa IV. asırda tedvîn edilmiştir."<sup>95</sup>

<sup>93</sup> Koçyiğit, Talat, *Hadîs Usûlü*, s. 3.

<sup>94</sup> Koçyiğit, Talat, *Hadîs İstihlaları*, s. 3.

<sup>95</sup> Koçyiğit, Talat, *Hadîs Usûlü*, s. 4-5. İlk te'lif edilen eser, Kâdî Ebû Muhammed (el-Hasen b. Abdîrrahmân) er-Ramehurmuzî'nin (ö. 360/971) *el-Muhaddisu'l-Fâsîl beyne'r-Râvî ve'l-Vâî* adlı eseridir. (nşr. Muhammed Acâc el-Hatib), Beyrut, 1984.

#### 14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

### 11.Hadîs İlminin Temel Taşları Hadîs İstılahlarıdır

Talat Koçyiğit, Hadîs ve Sünnet'in bilinmesinin ve anlaşılmasının temel taşlarından birinin bu iki temel esasın tanınması ve bilinmesi için ortaya konulan ıstılahların tanınması için ortaya konan ıstılahların hadîs ilminin temel taşlarından olduğunu ve ıstılahlar olmaksızın Hadîs İlmi'nin varlığından söz edilemeyeceğini şöyle beyân etmiştir: "Hadîs ıstılahları, hadîs ilminin temel taşlarıdır. Bunlardan herhangi birinin yok farz edilmesi, temel taşlarından birinin yokluğuna delâlet eder. Eğer bütün ıstılahları kaldırırsanız ortada Hadîs İlmi'nden hiçbir eser kalmaz. Bu sebeptir ki her bir ıstılah, bu ilmin bir bölümü veya bir dalı olarak, hadîs imâmının başlıca araştırma konusu olmuş ve her biri hakkında müstakil eserler telif edildiği gibi, hepsini birden inceleme konusu yapan muhtasar veya mufassal eserler de vücuda getirilmiştir. Bu tip eserlere, Hadîs İlmi'nde, ıstılah olarak konulmuş lafızları şâmil olmaları itibariyle "Mustalahu'l-Hadîs" adı verilmiştir."<sup>96</sup>

### 12.el-Buhârî'nin (ö. 256/870) *el-Câmiu's-Sahîh*'inin Başına Koyduğu "Ameller Niyetlere Göre Değer Kazanır" Hadîsinin Manası Çok Ulvîdir Müellifinin Niyetindeki Samîmiyetin Bir Göstergesidir

Talat Koçyiğit, el-Buhârî'nin (ö. 256/870) *el-Câmiu's-Sahîh*'inin başına koyduğu *إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ* "Ameller, niyetlere göre değer kazanır."<sup>97</sup> hadîsinin onun ulvî yönünün göstergesi olması yanında niyetindeki samimiyetin de bir tezâhürü olduğunu şöyle açıklamıştır: "Büyük Hadîs İmâmı el-Buhârî İslâm'ın Kur'ân-ı Kerîm'den sonra en güvenilir kitabı olarak kabul edilen *Sahîh*'ini tasnîf ettiği zaman, *إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ* (ameller niyetlere göre değer kazanır) hadîsini, tasnîf yönünden yeri olmamakla beraber, kitabının başında zikretmiştir. Kendisi bu konuda herhangi bir açıklama yapmamış ise de bunun delâlet ettiği mana çok ulvîdir ve kitabını tasnîf ederken sahip olduğu niyetteki samimiyetini gösterir."<sup>98</sup>

### 13.İ'tikâdî Konuların İsbâtında Kullanılan Bazı Hadîslerin Mu'tezilî Bir Görüşle Reddedildiği Görülmektedir

Talat Koçyiğit, mütevâtir olmayan ancak meşhûr olan bazı hadîslerin bile haber-i âhâddan sayılarak itikâdî konularda delil olamayacağını ileri süren Mu'tezilî görüşün, bu hadîsleri redde tevessül etmesinin sakıncalarına şöyle dikkat çekmiştir: "ilk asırlarda Mu'tezile'nin zuhûru ile birlikte haber-i vâhidin dinde hüccet olarak kullanılıp kullanılmayacağı hususunda ortaya çıkan münakaşalarda, mezkûr tabirle kast edilen mananın, yalnız bir kişi tarafından rivâyet edilen haberlere mi yoksa daha sonraki asırlarda usûl kitaplarında görülen ve azîz ve meşhûr denilen haberleri de içine alan âhâda mı delâlet ettiğini kesinlikle tesbit etmek gerekir. Filhakika zamanımızda bile, itikâdî konuların isbatında kullanılan bazı hadîslerin Mu'tezilî bir görüşle reddedildiği görülmektedir. Bu red keyfiyetinde ileri sürülen gerekçe, delil olarak kullanılan hadîslerin âhâdtan olmalarıdır. Ancak âhâdla kastedilen mana çok defa açık olmamakta ve hangi çeşit rivâyetlerin âhâdtan sayıldığı kesinlikle bilinmemektedir. Bu mana ile Mu'tezile'nin söz konusu ettiği yalnız bir kişinin haberi mi kastedilmektedir yoksa *Hadîs Usûlü* kitaplarında söz konusu edilen ve mütevâtir sayılmasa bile çok kişi tarafından rivâyet edilerek meşhûr adını alan fakat âhâdtan sayılan haber çeşidi de mi kastedilmektedir? Ahâd haberlerin bilhassa itikâdî konularda delil olarak

<sup>96</sup> Koçyiğit, Talat, *Hadîs İstılahları*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1980. s. 3.

<sup>97</sup> el-Buhârî, *el-Câmiu's-Sahîh*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992. Bed'u'l-Vahy, 1.

<sup>98</sup> Koçyiğit, Talat, *Hadîs İstılahları*, s. 4. Hadîsin diğer Muslim'in *el-Câmiu's-Sahîh*'i yanında Ebû Dâvûd, et-Tirmizî, İbn Mâce ve en-Nesâî'nin *Sunen*'lerinde de bulunduğu dair araştırmamız için Bkz. Köycü, Erdoğan, *Kütüb-i Sitt'e Bağlamında "Ameller Niyetlere Göredir" Hadîsi ve Vurûd Sebebi Üzerine Bazı Müellâhazalar*, V. International Congress on Social and Education Sciences (INCSES-2019) Proceedings Book, Adana, 2019, s. 366-377.



#### 14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

kullanılmayacağı görüşünü benimseyenlerin, âhâdın zaman içinde sahip olduğu bu değişik manalar arasında hiçbir ayırım yapmaksızın onu reddetmeleri, meseleyi saptırmakta ve yanlış neticeler tevlid etmektedir. Eğer bu kimseler, Mu'tezilî görüşü benimsemeye meyyâl olarak âhâd haberleri reddediyorlarsa bu haberlerin yalnız bir kişinin rivâyet ettiği haber cinsinden olduğunu açıklamak zorundadırlar çünkü Mu'tezile, haber-iâhâd ile bir kişinin haberini kastetmiş yahut onu bu manada anlamıştır. Mu'tezile'nin tanınmış imamlarından el-Hayyât, (ö. 300/913) *İntişâr*<sup>99</sup> adlı kitabında bunu şöyle açıklamıştır: "Biz âdil bir kişinin (haberü'l-vâhidî'l-âdil) haberinin huccet olarak kullanılabileceğini kabul etmiyoruz."<sup>100</sup>

#### **Sonuç**

Talat Koçyiğit, Uşak'ta doğmuş, ilk ve orta öğrenimini orada tamamlamıştır. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun olduktan sonra merhum Prof. Dr. Muhammed Tayyib Okiç'in kurmuş olduğu Hadîs kürsüsüne onun ilk asistanı olma şerefini kazanmış, Türkiye'de akademik anlamda ilk *Hadîs Usûlü* ve *Hadîs Tarihi* eserlerini yazmış güzide hocalarımızdan biridir.

Türkiye'mizde yazılan akademik anlamda ilk *Hadîs Usûlü* ve *Hadîs Tarihi* eserlerini yazmış olmasının yanında *Hadîs Istılâhları* adlı eseri de Hadîs sahasında ilk eserlerden biridir. Lisans başta olmak üzere yüksek lisans ve doktora seviyesinde pek çok talebe yetiştirmiştir. Yetiştirdiği talebelerinin talebeleri mesâbesinde bizler gibi üniversitelerde ders veren araştırma görevlisi, öğretim görevlisi, yard. doç., dr. öğr. üyesi, doçent ve profesör olarak görev yapmış ve hâlen yapan pek çok hocamıza hocalık yapmıştır.

Yazdığı kitap, makale yanında yapmış olduğu bazı tercüme ve sadeleştirme gibi eserleriyle sadece akademik câmiaya hitap etmekle iktifa etmemiş, toplumda hadîs ve sünnet bilincini oluşturmak için köşe yazıları da yazmıştır. Heyetle birlikte *Hadîs-i Şerîf Külliyyâtı*, *Sahâbe Ansiklopedisi*, İmam-Hatip Liseleri için *Hadîs 10*, *Hadîs 11* ve *Hadîs 12* kitapları yanında ortaokullar için *Din Bilgisi* kitapları yazmıştır.

Kur'ân-ı Kerîm Meâli telif etmiş ve emekli olduktan sonra ise zamanını tefsîr yazmaya hasretmiş olan Talat Koçyiğit, vefatından önce tefsîrini tamamlamayı Allah Teâlâ'dan niyâz etmiş ve vefatından kısa bir süre önce 7 cilt halinde telif edilen eserini, Türkiye Diyanet Vakfı neşretmiştir.

Talat Koçyiğit, ilk kaynağı olan Hz. Peygamber'den (s.a.s.) rivâyet ederek hadîslerin günümüze ulaşmasında İslâm Medeniyetinin kurucu nesli olan Sahâbe-i Kirâm'ın büyük cehd ve gayret sarf etmiş olduğunu vurgulamıştır. Hadîsleri bizlerden daha iyi bildiğini bildiğimiz Sahâbe-i Kirâm'ın naklettiği hadîsler üzerinde müsteşriklerin müşkil problemlerin halli için ortaya çıkmış olduğunu ileri sürmeleri gibi yersiz münakaşalara dalmamızın gereksiz olduğunu ifade etmekten çekinmemiştir.

Talat Koçyiğit, Kur'ân-ı Kerîm'le birlikte hadîsin ortak mütelaa edilmesi gerektiğini eserlerinde ifade eden Talat Koçyiğit, Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Peygambere (s.a.s.) iteati emreden âyetlerin vurguladığı gerçeğin onun söz, fiil ve takrîrlerinden neş'et eden Hadîs ve Sünnet'ine ittibâ' etmekle gerçekleşeceğini ifade etmiştir. Hz. Peygamberin (s.a.s.) ictihâdların çoğu, ilhâm kaynaklı ictihâdlar olduğunu izah etmiştir.

Talat Koçyiğit, Allah, Kur'ân-ı Kerîm'i bid'atçıların teşvişinden korumak için Kelâm Ehli'ni harekete geçirdiği gibi Hz. Peygamberin (s.a.s.) sünnetini korumak için de muhaddisün tâifesinden cerh ve ta'dîl âlimlerini harekete geçirmiş olduğunu vurgulamıştır.

<sup>99</sup> (H. S. Neyberg), Kahire, 1925, s. 55.

<sup>100</sup> Koçyiğit, Talat, *Hadîs Istlâhları*, s. 23.

14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

Talat Koçyiğit, i'tikâdî konuların isbatında kullanılan bazı hadîslerin Mu'tezilî bir görüşle reddedildiğinin görüldüğünü zikretmiştir.

Talat Koçyiğit, el-Buhârî'nin (ö. 256/870) *el-Câmiu's-Sahîh*'inin başına koyduğu "Ameller, niyetlere göre değer kazanır" hadîsinin manasının çok ulvî olduğuna dikkat çekerken müellifinin niyetindeki samîmiyetin bir göstergesi olduğuna vurgu yapmıştır.

Talat Koçyiğit, Hadîslerin tedvîninden sonra hicrî 4. asırda *Hadîs Usûlü* ve *Mustalahu'l-Hadîs* kitaplarının yazılmış olduğunu ifade etmiş, bu eserlerin içeriklerine dair bilgiler vermiş, Hadîs İlminin temel taşlarının, Hadîs İstılahları olduğunu zikretmiş ve bu istılahları açıklayan eserler telif etmiştir.

**Kaynakça**

Bilgin, Recep, "Talat Koçyiğit'in Hayatı Eserleri ve Türkiye'deki Hadîs Çalışmalarına Katkısı", Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2015 12 (2), s. 167-193.

Bilgin, Recep, *Son Dönem Hadis Çalışmaları ve Talat Koçyiğit'in Hadîsçiliği*, Araştırma Yay., Ankara, 2020.

Bilgin, Recep, *Talat Koçyiğit İlmî Makaleler*, Rağbet Yay., Ankara, 2020.

Bilgin, Recep, *Necmettin Çalışkan, Makaleler ve Günlük Yazılar*, Araştırma Yay., Ankara, 2020.

El-Buhârî, Muhammed b. İsmâîl, *el-Câmiu's-Sahîh*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

Erul, Bünyamin, "Koçyiğit, Talat", *TDV İslam Ansiklopedisi*, 3. Basım, TDV Yay., İstanbul, 2019. c. Ek-2, s. 73.

Erul, Bünyamin, "Hadîs İlmine Vakfedilmiş Bir Ömür Talât Koçyiğit", *Diyanet Aylık Dergi* Mayıs-2011, s. 62-64.

El-Hayyât, Ebû'l-Huseyn (Neşr. H. S. Neyberg), Kahire, 1925.

İbn Hacer el-Askalânî, *Şerhu Nuhbeti'l-Fiker fi Mustalahu Ehli'l-Eser*, (Ta'lik: Muhammed Ğiyâs), Mektebetu'l-Ğazzâlî, Dımaşk, 1979.

Kâdî Ebû Muhammed (el-Hasen b. Abdirrahmân) er-Ramehurmuzî, *el-Muhaddisu'l-Fâsıl Beyne'r-Râvî ve'l-Vâî* (neşr. Muhammed Acâc el-Hatib), Beyrut, 1984.

Koçyiğit, Talat, *Hadîs Usûlü*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1967.

Koçyiğit, Talat, *Hadîs İstılahları Hakkında Nuhbetu'l-Fiker Şerhi (Nuzhetu'n-Nazar fi Tavzîhi Nuhbbeti'l-Fiker)*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1971.

Koçyiğit, Talat, *Hadîs Tarihi*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1977.

Koçyiğit, Talat, *Hadîs Tarihi*, İlmî Yay., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1981.

Koçyiğit, Talat, *Hadîs İstılahları*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1980.

Koçyiğit, Talat, *Arapça Metin Türkçe Metin ve Açıklamalarıyla Tercüman Hadîs-i Şerîf Külliyyâtı-1*, Tercüman Gazetesi Yay., İstanbul, 1983.

Koçyiğit, Talat, *Hadîsçilerle Kelâmcılar Arasındaki Münâkaşalar*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 1989.

14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

Koçyiğit, Talat, *Kur'ân-ı Kerîm Meâli*, Hüner Yay., Konya, 2012.

Koçyiğit, Talat, *Hadîslerin Toplanması ve Yazı ile Tespiti*, 2. Baskı, Hüner Yay., Konya, 2016.

Koçyiğit, Talat, *Kur'ân-ı Kerîm Meâl ve Tefsîri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2016.

Köycü, Erdoğan, "Şu'be b. el-Haccâc'ın Hayatı ve Hadis İlmindeki Yeri", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, c. 5, sy: 8, 2016. Sayfa: 3099-3124.

Köycü, Erdoğan, *Kütüb-i Sitte Bağlamında "Ameller Niyetlere Göredir" Hadîsi ve Vurûd Sebebi Üzerine Bazı Mülâhazalar*, V. International Congress on Social and Education Sciences (INCSES-2019) Proceedings Book, Adana, 2019, s. 366-377.

Köycü, Erdoğan, *Prof. Dr. Talat Koçyiğit'in Hadis Tarihi Adlı Eserinde Yer Alan "Sahâbe Devrinde Hadislerin Yayılması" Bölümü Üzerine Bazı Mülâhazalar*", *Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Kitabı*, PDF Yayın, Türkiye, 03.07.2020, c. IX, s. 3405-3422.

Köycü, Erdoğan, *Prof. Dr. Talat Koçyiğit'in Hadis Tarihi Adlı Eserinde Yer Alan "Sahâbe Devrinde Hadislerin Yayılması" Bölümü Üzerine Bazı Mülâhazalar*, 12. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Özet Bildiri Kitabı, Rize, 2020. s. 83.

Köycü, Erdoğan, *Prof. Dr. Talat Koçyiğit'in Hadis Usûlü Adlı Eserinde Yer Alan "Hadis ve Sünnet" Bölümü Üzerine Bazı Mülâhazalar*, 12. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Kitabı, PDF Yayın, Türkiye, 03.07. 2020, c. IX, s. 3423-3439.

Köycü, Erdoğan, *Prof. Dr. Talat Koçyiğit'in Hadis Usûlü Adlı Eserinde Yer Alan "Hadis ve Sünnet" Bölümü Üzerine Bazı Mülâhazalar*, 12. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Özet Bildiri Kitabı, Rize, 2020 Sosyal Bilimler Kongresi 2020, Özet Bildiri Metni, s. 84.

*Makaleler*, Hüner Yay., Konya, 2009.

Özafşar, Mehmet Emin v. dğr., "Prof. Dr. Talât Koçyiğit ile Söyleşi", *Diyanet Aylık Dergi*, 2011, sy. 245, s. 39-43.

Şeker, Necmettin ve Bilgin, Recep, *Açıklamalı Hadîs Makaleleri Bibliyografyası 1923-2016*, KSÜ, SAMER (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Siyer-i Nebî Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi), Yay., Kahramanmaraş, 2020, s. 369.

<https://www.biyografya.com/biyografi/1182>. Erişim Tarihi: 05.07.2021.

[http://www.davetci.com/d\\_soylesi/rop\\_tkocyiigit.html](http://www.davetci.com/d_soylesi/rop_tkocyiigit.html).